

Bratje Novakovič

Prodaja v steklenicah in
pisarna:

Ljubljana,
Stari trg št. 15

lastniki vinogradov
na otoku Braču in
v Makarskem pri-
morju v Dalmaciji

Skladišče in prodaja na
debelo

Spod. Šiška
Vodnikova cesta,

priporočajo svoja domača, izvrstna namizna, dezertna, krvna, črna,
rudeča in bela

dalmatinska vina,
dalmatinsko žganje,
tropinovec, dalmatinski vinski konjak in dalmatinsko olivno olje,
po neverjetno nizkih cenah.

Razpošilja se
v posodah po 100, 300 in 600 litrov. — Kdor pošlje svojo posodo dobi vino mnogo
ceneje. — Vsorci in ceniki zastoj in poštnine prosto.

Josipina Schumi

tovarna sladčic in kanditov

v Ljubljani.

Vsakovrstne času primerne pred-
mete, kakor:

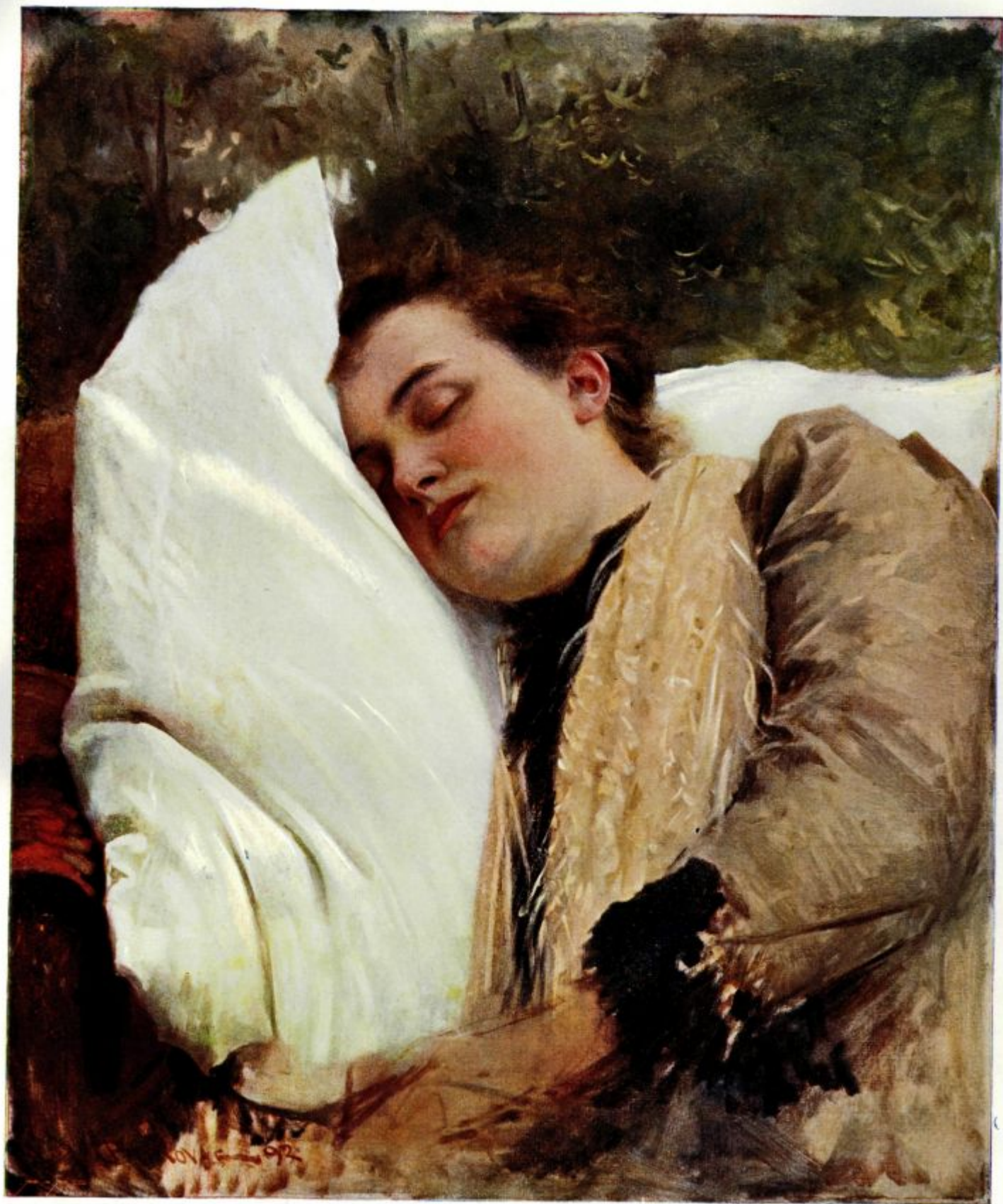
čokolado,

Vse v izborni kakovosti ter po
kolikor mogoče nizki ceni.

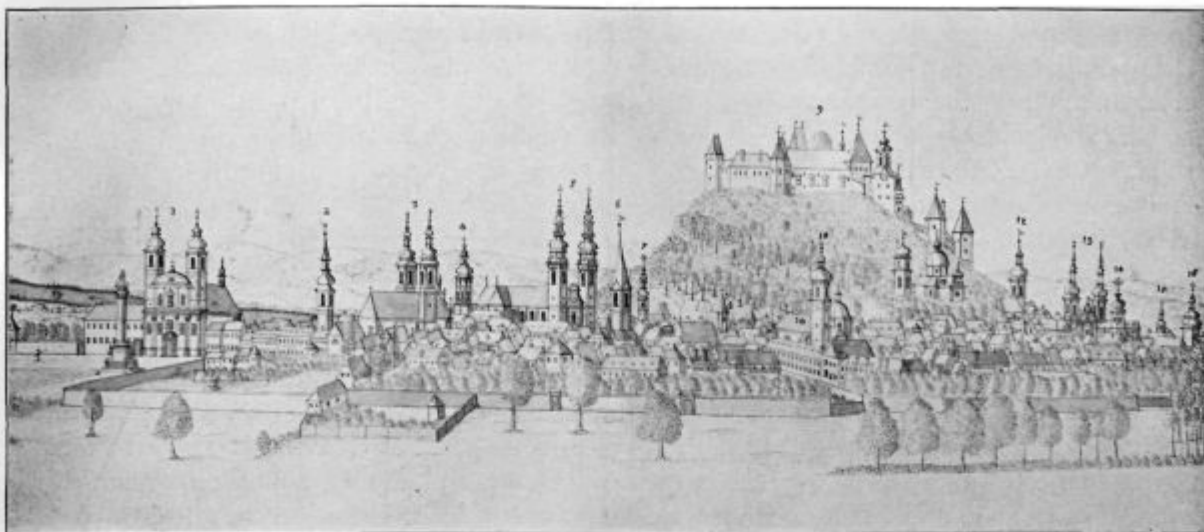
Priporočam p. n. čast. gosp. trgovcem
in slav. občinstvu svojo največjo, naj-
cenejo zbirko sladčičarskih izdelkov.

fine bonbone,
pecivo itd.

Privatna naročila izvršujem točno ter le proti poštnem povzetju.

VLAHO BUKOVAC: V SNU.

LJUBLJANA V XVIII. VEKU.

OD HANSA LANTHERIJA DOSLEJ.

SLIKE IZ ZGODOVINE LJUBLJANE — 1504—1904.

Spisal P. pl. Radics.

1.

Štiristo let je minilo 13. julija t. l., odkar je dobilo stolno mesto Ljubljana svojega prvega župana. Cesar Maks I. je bil vladar, ki je dal Ljubljani, takrat proti Turkom in Benečanom strateško važni točki, pravico, da si sme svobodno voliti glavarja mestne uprave — župana.

Cesarjevo pismo z dné 29. svečana 1504. l. iz Augsburga pripoveduje vodom, da so sodnik in njegovi svetovalci našega mesta cesarju izrazili prošnjo, da bi smeli sami voliti župana, češ da mora mesto, ki je brez župana, prenašati „marsikatero zamudo, nerednost in škodo“ (Versäumnis, Unrath und Schaden).

„Z ozirom na zvestobo in na koristne usluge, ki so jih doslej ljubljanski meščanje ter njih predniki izkazovali cesarju in avstrijski hiši“, — pravi pismo dalje — „podeljuje cesar mestu pravico, za katero prosi, da postane tako redapolna in napredujoča občina. Meščanje naj volijo poslej vsako leto iz svoje srede župana, spretnega, sposobnega in poštenega moža, ki more storiti posebno predpisano prisego in čegar dolžnost bodi, pospeševati čast, korist in prospeh mesta ter izvrševati vse, kar je županov posel. Mestu Ljubljani in njenim zastopnikom odrekati to pravico, je prepovedano najstrožje pod globo 10 mark v zlatu; to globo je razdeliti tako, da dobi polo-

vico deželna knežja blagajnica, polovico pa dobé župan, sodnik in svetniki ljubljanski“.

Rokopisna kronika mesta Ljubljane, ki jo je sestavil oče našega historiografa Janeza Ludovika Schönlebens, ljubljanski župan Ludovik Schönleben (1652—1654) po starih zapisnikih tedanjega mestnega arhiva, poroča v l. 1504.:

„G. Viljem pl. Auersperg, najvišji dednodeželni maršal vojvodine Kranjske, je prinesel cesarja Maksa I. svoboščino, voliti župana, v mestno hišo ter jo izročil slavnemu magistratu mesta Ljubljane z lepim nagovorom, v katerem mu je želel srečo.“

Ljubljanski „rotovž“, v čegar dvoranah je naznanil pl. Auersperg to veselo vest, je stal tedaj že dve desetletji na sedanjem prostoru, na Mestnem trgu. Sezidali so ga l. 1484. (Glej str. 260.) Prejšnji je bil na Starem trgu.

Ta novi rotovž pa je imel le eno nadstropje, v pritličju širok pokrit privoz, na obeh oglih fasade kameniti sohi Adama in Eve ter streho s stolpičem.

Zlasti soha Eve je bila znana široko po svetu, tujci so si je ogledovali z zanimanjem in potujoči rokodelci so se dovtipno izpraševali: „Ali si poljubil tisto staro devico na rotovžu?“

Italijanski slikar Antonio Gericci je poslikal novi rotovž s svojim umetnim čopičem ter ga okrasil zunaj in znotraj z alegorijami.

V posvetovalnici je imela svoje seje „dvanajstorica“ takozvanega „notranjega sveta“ v purpurnih oblekah, prav kakor benečanski nobili. Izmed teh, ki so bili najbogatejši in najmodrejši meščanje, je bilo voliti župana. „Zunanji svet“ je štel štiriindvajset članov, ki so jih določili člani „notranjega sveta“, ter so nosili le črne obleke. Volilno pravico je imela odslej v Ljubljani vsega skupaj z obema svetoma in z županom vred 101 oseba.

Prvim županom je bil izvoljen dotedanji sodnik mesta, Hanns Lantheri, prednik sedanje grofovske družine Lanthierjev. Slovesna prisega ter instalacija župana pa se je vršila 13. julija, na dan svete Marjete.

Cesar Maks I., ki je prišel sam opetovano v Ljubljano, je dal meščanstvu še celo vrsto drugih dobrodelnih naredb; tako n. pr. je ukazal (l. 1513.) v varstvo domače obrti, da ljubljanski meščanje ne smejo več naročati raznih izdelkov v tujini, nego naj si jih dajo „napraviti pri domačih rokodelcih, da se bo mogel poslej vsak meščan lahko preživljati“. Naredba pravi, da se je „dotlej pošiljalo mnogo denarja iz dežele ter se je ljubljanskemu trgovcu, ki mora tudi plačevati davke in oskrbovati stražo, kratil njegov zaslužek“.

2.

V jeseni l. 1660. je bilo, ko je dospel cesar Leopold I. v slovesnem sprevodu v Ljubljano, da mu prisežejo dežela, stanovi in glavno mesto vojvodine Kranjske zvestobo in pokorščino. Ta sprevod se je približal Ljubljani od severne strani po cesti iz Koroške in sicer po tedanjem okusu z velikanskim sijajem na konjih.

Na čelu spreveda je jahala stotnija hrvaških plemičev iz Karlovca; okoli ramen so imeli ovite tigrove kože, v rokah pa so držali dolge sulice. To je bila telesna straža generala na hrvatskih mejah. Za temi je dirjal okoli 20 let star slovenski mladenič, na neosedlanem konju stojé; v desnici je vihtel okoli pet vatlov dolgo, na obeh koncih z železom zaostreno sulico, z levico pa je držal brzdo. Tako je jahal mladenič v diru tudi mimo cesarja, ne da bi omahnil. Sredi spreveda, kjer je jahala vsa konjica deželne milice, sta jahala cesar Leopold in spremljajoči ga nadvojvoda, končno pa je sledil cesarski kirasirski polk Arizaga v osmerih oddelkih. Oboroženo ljubljansko meščanstvo je čakalo ta sprevod v dveh oddelkih: 100 mož z zastavo pri vicedomskih vratih v Gospodskih ulicah in 600 mož z dvema zastavama pred deželno hišo („lontovžem“).

Potem so se vršile velike slavnosti in veselice, banketi, gledališke predstave, vrtné zabave,

izleti, lovi na race po Ljubljani i. dr. Cesar je prebival v škofovem dvorcu, in vso dobo cesarjevega obiska, ki je trajal par tednov, je oskrbovala stražo meščanska garda.

3.

Na hodniku pred sedanjo mestno posvetovalnico je videti danes v dolblini zidu mojstrsko delo kiparja Francesca Robbe — ustvaritelja Mestni trg krasečega marmornega vodnjaka z obeliskom in trojico, iz vrčev vodo izlivajočih mož — doprnski kip cesarja Karla VI. v nadživljenski velikosti.

Ta doprnski kip iz najlepšega genovskega marmorja je krasil kameniti slavalok, ki ga je dal postaviti ljubljanski magistrat pri vicedomskih vratih za sprejem cesarja Karla VI. Načrt je napravil Robba. Slavalok je bil 22 črvljev visok ter okrašen s stebri, piramidami in trofejami. V polju slavaloka je stalo doprsje cesarja Karla VI., nad njim pa je plavala „Fama“, boginja slave. Sprevod cesarja je dospel v mesto dné 26. avgusta l. 1728.

Tudi ob tej priliki se je vršila cela vrsta šumnih slavnosti in zabav, ki jih je večinoma vodil magistrat oziroma župan.

F. ROBBA: CESAR KARL VI.

4.

V sredino XVIII. veka nas predstavlja risba šlezjskega risarja J. B. Wernerja na str. 257. Risba s tušem kaže mesto Ljubljano l. 1750. od zahodne strani ter ima za skrajno točko proti severu nekdanji samostan Avguštincev Discalceatov — poznejšo staro deželno bolnišnico —, proti jugu pa cerkev nemškega reda. Med tema točkama je videti izmed hiš (od severa proti jugu) samostan Klarisinj (današnje vojaško oskrbovališče), samostan Avguštincev Eremitov (današnji frančiškanski samostan), onstran Ljubljanice stolna cerkev, stara meščanska bolnišnica s svojo cerkvico sv. Elizabete in sedanji rotovž, potem (na levem bregu reke) nekdanja kapucinska cerkev (na prostoru današnje „Zvezde“), potem uršulinski samostan, deželni dvorec, Auerspergov knežji dvorec, potem kolegij Jezuitov, poleg cerkev sv. Jakoba in tikoma podnožja cerkev sv. Florijana ter l. 1786. porušena cerkvica sv. Rozalije.

Značilen za dobo, v kateri je nastala ta risba, in za risarja samega je ob robu pripisani lapidarni popis mesta in tedanjih razmer. Glasi se:

„Die Stadt hat einen bischöflichen Sitz und verschiedene Klöster, handelt viel mit Wein, Baumöl und welischen Früchten, Quecksilber usw. Die Sprach ist „meriht“ (večinoma) Crainerisch fast wie die Windische. Es hält sich ein starker (mnogobrojen) Adel hier auf, auch ist es sonst ziemlich volkreich, der Laibachfluss (ki je na risbi zaznamovana z višnjevo barvo) teilt die Stadt in zwei Teil, so vermög zweier Brücken aneinander gehängt, gleich unterhalb (mesta) aber falt selber in die Sau“ (Sava).

5.

In zopet nova slika! V predsobi županskih prostorov visi velezaniva slika iz l. 1821, ko se je vršil v Ljubljani sijajen kongres, ki so se ga udeležili poleg raznih ministrov in odličnih diplomatov — med njimi knez Metternich in njegov alterego, baron Gentz —, mnogobrojnih visokih civilnih in vojaških dostojanstvenikov ter poleg raznih znamenitih oseb iz tujine tudi trije vladarji: cesar Franc I. avstrijski, car Aleksander ruski ter kralj Ferdinand neapoljski in obeh Sicilij.

Ta ljubljanski kongres čaka še vedno monografskega popisa, saj je bil velike politične, socialne in gospodarske važnosti za troje držav in tudi specialno za Ljubljano; to so bili za zgodovino Ljubljanec slavn dnevi, polni izbranih užitkov in razkošnolepih slavnosti. Kongres je nepričakovano visoko dvignil ljubljansko trgovino in obrt ter je veliko delo osušenja barja precej pospešil.

Cesar Franc I. se je osebno udeležil seje gubernijalnega gremija ter velikonočne procesije po ljubljanskih ulicah.

Naša slika s priprostim francoskim podpisom „Place de l' Hôtel de Ville à Laybach“ (Mestni trg v Ljubljani) predstavlja trenotek, ko stopata dné 21. aprila 1821. cesar Franc I. in cesarica Karolina Avgusta s sijajnim spremstvom v velikonočni procesiji mimo rotovža.

„Laibacher Zeitung“ z dné 24. aprila 1821. piše o tej cerkveni slavnosti doslovno:

„In den letzten Tagen der Charwoche wohnte der Allerhöchste Hof regelmässig den gewöhnlichen vor- und nachmittägigen Andachten und Ceremonien in der hiesigen Domkirche bei, besuchte die hl. Gräber ohne allen Prunk und gab in Allem das herzerhebende Beispiel echter inniger Religiosität. Vorzüglich rührend war es, den allgeliebten Landesvater, die allgeliebte Landesmutter mit Allerhöchstihrem glänzenden Gefolge, dem sich die Civil- und Militärbehörden der Stadt und der Adel anschlossen in der Mitte ihres Volkes der glänzenden Procession beiwohnen zu sehen, welche der hochwürdige Ortsbischof aus der Kirche um den Platz führte und wobei das hier anwesende Bataillon Gränzer paradierte.“

In pri tej priliki popisuje „L. Ztg“ proslavo malo poprej dobljene zmage v Piemontu doslovno takole:

„An hl. Ostertage war um 10 Uhr Früh in der Domkirche feierlicher Hochamt, Te Deum und Dankamt für die unter Gottes Beistand durch die vereinigten k. k. österreichischen und königlich sardinischen Waffen schnell wieder hergestellte Ruhe und Ordnung in Piemont. Ihre Majestäten, unser allergnädigster Kaiser und die allergnädigste Kaiserin, S. Majestät Kaiser Alexander von Rußland, die Erzherzogin Clementine kais. Hoheit und des Prinzen Leopold von Sicilien königl. Hoheit, alle hier anwesenden Minister und hohen diplomatischen Personen u. s. w. u. s. w. wohnten dieser Feierlichkeit bei.“

6.

Ljubljana je imela doslej troje rotovžev. Prvega, ki je stal na Starem trgu, so podrli Ljubljančanje l. 1484; drugega so si sezidali isto leto na Mestnem trgu ter ga porušili l. 1717.

Rotovž, ki ga ima Ljubljana še danes, je torej tretji ter je bil dograjen l. 1718.

Zidan je v slogu čiste italijanske renesance bodisi gledé zunanjega lica bodisi gledé notranje arhitektonike. Od treh strani vodijo kamenite stopnjice k mogočnim arkadam, pod katerimi je vhod.

Vendar je dobil vhod kakor tudi vestibul pozneje, žal, popolnoma pokvarjeno obliko, ki je prvotno, naravnost genialno in znamenito arhitektoniko, polno pristnoitalijanske gracije, zračnosti in svetlobe izpremenila v prozaično vežo brez sledu prejšnje monumentalnosti. Vhod pod arkadami je imel namreč troje obokanih portalov; izmed teh je ohranjen le srednji, desni in levi pa sta zazidana s steno, v kateri sta neokusno zamreženi okni. Vestibul je bil poprej svetel in popolnoma odprt ter je slonelo prvo nadstropje le na vitkih italijanskih stebrih. Potemtakem je imel vestibul obliko estetsko združenih obokov med mnogobrojnimi stebri. Večina teh je izginila v zidovju, ki oklepa na desni in levi temne, ozke veže dvoje zanikarnih prostorov za mestne slugе in delavce . . . Tudi za dvoriščem, ki leži takoj poleg veže, je bilo poslopje izvršeno v enakem slogu, lahko in zračno, oslonjeno le na vrsto vitkih, a silnih stebrov. Žal, da je danes tudi to poslopje za dvoriščem popolnoma pokvarjeno, ker so prostori med stebri izpolnjeni z zidovjem iz surove opeke.

Stene so bile včasih pokrite s krasnimi sgraffiti; sledovi se vidijo mestoma pod surovim beljenjem še danes. Na dvorišču po zidovju vidiš leve, na zidovju I. nadstopja pa razne čaplje in druge tiče. Vandalizem je večino teh znamenitih slik pokončal docela, ker so slike predrte deloma s koriti za odtekanje deževnice ali pa so opraskanе in pokrite z malto.

Nadejati pa se je in najtoplejše želimo, da se vhod in vestibul postavita vendar zopet v prejšnje stanje ter da se stene poslikajo z istimi sgraffiti, katerih motivi se porabijo iznova.

Potem bo naš rotovž v arhitektonskem oziru prva znamenitost Ljubljane, kras Mestnega trga, ki nima razen baroknega Robbovega vodnjaka itak prav nikake zgodovinske zanimivosti! Naj bi se torej restavracija rotovža v prvotnem slogu nadaljevala in naj bi ne ostala le pri obnovitvi kamenitega balkona iz velike dvorane v I. nadstropju!

Iz veže vodijo stopnice ob vitkih stebrih navzgor v prvo nadstropje ter dalje in višje v drugo nadstropje, ki je okrašeno takisto ob stopnicah in ob robu hodnikov z lahkimi renesančnimi stebriči. Vis-à-vis stopnišču je vzdano v steno I. nadstropja Robbovo krasno marmorno poprsje Karla VI., poleg njega na levi pa nekak tableau grbov, ki so se nekdanj bleščali v okusno sestavljenih barvah; danes so te barve deloma že izginile ali pa so obledele. Tableau je krasil bržčas že prvi ljubljanski rotovž iz l. 1484. ter kaže zvezo raznih dežel, združenih pod cesarjema Friderikom III. in Maksimiljanom I.; dva benečanska leva, ležeča na tleh, spominjata pač na benečanske vojne, v katerih sta kranjska dežela in mesto Ljubljana „poslednjemu vitezu“, Maksimiljanu I. pomagala izdatno in vztrajno.

(Konec prihodnjic).

MESTNI TRG Z ROTOVŽEM IN S STOLNO CERKVIJO LETA 1564.

VELIKONOČNA PROCESIJA V LJUBLJANI 21. APRILA 1821.

SREČA.

Spisal Ivan Cankar.

(Dalje.)

Ne vem, kaj bo s tabo, prijatelj! Ne z deli svojimi, z življenjem svojim kra- deš slovensko literaturo in umetnost! Vse tvoje življenje je plagijat! Kaj poreko naši literarni zgodovinarji? Obsojeni so, da mlatijo zmirom isto slamo! Življenjepisi naših umetnikov in poetov so si že tako podobni, da je človeka sram pred tujci. Kaj bi po nepotrebnem lajšal delo profesorjem lenuhom! In kar je glavno: saj niso več zanimivi ti življenjepisi! Jenkov je bil še interesanten, za silo tudi še Jurčičev — ampak zmirom ista pesem preseda človeku! Ideali, neumne sanje, reševanje naroda itd., mizerija, jetika, smrt, konec! Ali te ni sram?"

Franc je ležal oblečen na postelji in se je obrnil k steni.

„Pusti me na miru!“

Na stolu je sedel majhen, tenak človek z ozkim, veselim obrazom in malo kozjo bradico.

„Saj si imel časih kaj humorja, Franc! Ali se nič ne spominjaš: da si imel le tobaka in za kosilo kos kruha, pa ti je solnce sijalo! Bodi vesel, prišel sem te tolažit: potice sem ti prinesel; dobil sem jo od doma . . .“

Franc se je zagrizel z zobmi v vzglavje in je zatisnil oči.

„Čemu pa si prišel gor? Premišljeval sem veliko o tej stvari, pa mi še zmirom neče v glavo . . . O, Franc, tam doli je solnce tako lepo, ti pa si šel!“

Franc se je vzdignil v postelji; bilo mu je, da bi zakričal naglas od srda in od žalosti.

„Prijatelj, prosim te, pojdi! Tudi potico vzemi sabo! Pojdi, da zaklenem duri!“

Obraz njegov je bil koščen in suh, oči so ležale globoko; brada mu je bila jako zrastle, redka je bila in zmršena.

„Kaj pa misliš? Zdaj sem sedel in obsedim, da te malo pokratkočasim . . . Tudi jaz, glej, si želim dol, ali ne upam si več; preveč bi bil žalosten in morda bi mahoma loputnil v jarek, iz katerega sem se bil komaj izkopal, dasi je ostalo v njem vse najlepše, kar sem imel . . . Tudi jaz sem nameraval reševati svoj narod, na tisti posebni in smešni način, kakor ga rešujejo v svojih otročjih sanjah umetniki. Pa mi je odleglo. Še

Bog, da sem se rešil sam. Treba je človeku prebiti tisto krizo, na kakoršenkoli že način. In kadar pride čas, se poslovi človek prijazno od vseh tistih lepih in pisanih misli ter gre svojo ravno filistejsko pot; služi si vsakdanji kruh, oženi se, vzgaja otroke in umrje v Gospodu . . .“

Francu so se zasvetile oči v čudnem ognju in nelep smehljaj mu je legel na ustnice.

„Kaj torej praviš, da naj storim?“

„Vrni se v domovino, poišči si pošteno službo in živi! Zakaj, le mirno, prijatelj: pol leta še takega življenja, pa ti zapojemo!“

Sklonil je glavo.

„Pol leta še — naj bo torej še pol leta! — Prijatelj, bodi mi prijazen, ostavi me!“ —

„Zgodi se tvoja volja!“

Na pragu je postal in mu je pogledal srepo v obraz.

„Minilo te bo, kakor je minilo mene. Pomisli, da stvar ni vredna ene same tvoje misli, ne enega samega vzdihla! Jaz nisem bil ti — ampak neumnosti ne počni nikar!“

Zaprl je duri in je odšel mrmraje po stopnjicah, Lovre Piškur, nekdanj „nadebuden mladenič“, pozneje vagabund, ob tistem času pomočnik v veliki delavnici za dekoracijske slike in kulise, obenem soliden človek.

*

In nocoj je sveti večer in nocoj zvoné zvonovi, čudovite pesmi vstajajo iz mladosti, iz domovine.

Zdi se mi, da nisem tako bolan, zdi se mi, da bi lahko še vstal, napotil se po ulicah, kjer so svetle izložbe, kjer hodijo ljudje v gosti pisani gneči, vsi veseli, božično vznemirjeni, vsi toplo zaviti v suknje. Tako bi morda padel še name žarek veselja, na to moje malodušno srce.

O, da bi vsaj tega ne bilo — kako je to nizko, umazano! Za kos kruha, glej, za kos kruha se plazim kakor žival, in nebeške zvezde sem mislil doseči, tolsto luno prijemati za tolsti nos! Po blatu bi moral capati z zevajočimi črevlji in vozil sem se na zlatem vozu preko neba, v jadernem diru od vzhoda do zahoda! Zavijam se v tenko poletensko suknjo, trepetajoč, z zobmi šklepetajoč, in hodil sem v kraljevskem plašču

preko zemlje, eno nogo še na Karavankah, drugo že na kraških vrhovih!

Kaj ni to sama plahost, trudna malodušnost? Kaj sem resnično že tako ubog, resnično že tako bolan? Poskusi, človek, vstani!

Hej, glej, zazibala so se tla, prijetno so se zamajale stene! To ni bolezen, slabost je samo od stradanja . . . no, teta Mara, o teta Mara, kaj niste spekli letos nič potice? Vaš Franc je potrkal na duri, prišel je tiho, ponižno, klobuk v roki, glavo po beraško sklonjeno, razcapan in zmrzujoč. „Teta Mara, vaš Franc vas prosi ubogajme; truden je od dolge poti in ves prezebel; rad bi si malo odpočil in si ogrel noge; tako toplo je pri vas! . . . Zakaj mi gledaš tako srepo v obraz, Barica? Kaj me več ne poznaš? Zelo sem se pač izpremenil; samo usmiljenja sem še vreden, nič več ljubezni. Zdaj pokaži, Barica, koliko je vredno tvoje srce! . . . Nič se mi ne umikajte, vi blagi ljudje, oprostite mi, da ste me ljubili . . . saj je noč še velika, saj je cesta še prazna in prostora je še dovolj!“ . . .

Resnično, pijan sem, opletajo se mi noge . . . Poceni je vino, če je človek lačen! . . . Pozdravljen, patron moj, sveti Frančišek, ki se mi bližaš od stene tako prijazno, sveto razpelo v roki, zlato glorio krogi glave! . . .

Posedi malo, prijatelj, pomeni si oči, saj nisi še tako bolan, obšla te je le malodušnost! Glej, sedi, dā, položi glavo malo na vzglavje, samo za trenotek, da si odpočiješ! . . .

In sveti večer je nocoj, vesele pesmi vro iz zemlje, lijo z neba . . . Tako se spodobi zame, vernega kristjana, da praznujem tudi jaz ta sveti večer, ko je prišel na svet Odrešitelj, zato da je bil križan . . .

Saj bo že pozno, k polnočnici že zvonijo in jaz ležim na postelji nepripravljena, nič še ni jaslice, nobena lučka še ne gori novoporojenemu Kristusu na čast. Vzdigni se! . . . Glej, lažje je zdaj, nič več se ne zibljejo tla, tudi noge se ne opletajo več in glava je čisto jasna, kakor da bi se bilo pravkar breme zvrnilo z nje. Vedel sem, da je bila samo hipna utrujenost . . . Klobuk na čelo, ovratnik do ušes, rok v žep; ponoči ne bo nihče opazil, da ni to zimska suknja — in koga pač briga moja suknja? Samo da bi nje ne srečal — o, rad bi jo srečal, rad bi ji videl v obraz. Stisnil bi se tesno v kot, kjer ni svetilke, šla bi mimo in opazila bi me morda samo s srcem, tako od daleč. Spomnila bi se name, ker bi bile uprte v njena lica moje žareče oči, in nasmehnila bi se morda . . . Kako nerodne in strme so stop-

nice, nikoli še niso bile take! Ni jim konca, in užigalic nimam, da bi posvetil . . .

Glava ni še čisto jasna, še zmirom sem nekoliko pijan. Stopnic je že konec in tako lazim bogvekod; na desno, na levo vodi ozki hodnik, vlažno je in vzduh je težak. Sam Bog vedi, kako sem bil zašel v ta čudni kolobar! Da bi bil na cesti, v pisani gneči, ne bile bi mi noge tako trudne in neokretne, ne stopical bi, tipal po stenah, kakor bolan starec, ki je bil izgrešil smer v svoji ozki izbi. Da bi zasijal vsaj medel žarek — in glej, tam je zasijal! Počasi mi prihaja naproti — bela roka; v roki sveča, ki gori z dolgim belim plamenom, obseva žarko ljubezni obraz . . . Naposled, po tako dolgem, dolgem času . . . o mati, majka! Glej, kako je ranjen tvoj sin! . . .

Kozarec vode bi rad imel, ali steklenica je tako daleč; z roko ne morem poseči, Bog vedi, če bi prišel do nje! Nekaj je bilo leglo name, kakor da bi se mi bila zavalila na prsi ostudna žival . . . Poskusimo!

Ali sem spal, ali sem sanjal z odprtimi očmi? Tu sem jaz, tu je postelja in tam še gori sveča, dogoreva . . . Ali je še sveti večer, ali je že sveti dan? . . . Še zvone zvonovi — če je resnično cerkev blizu, ali če je to pesem iz domovine? . . . Cesta je menda pod oknom; dvorišče, zdí se mi, da je bilo v prejšnjem stanovanju. In cesta šumi kakor reka; vse je še svetlo, žarko se leskečejo bele električne luči, sijejo mi skozi okno kakor spomladanski dan. Veseli glasovi segajo gor, ogovarjajo me s prijaznimi besedami, jaz pa ne morem ubogati, ne morem se vzdigniti. Nekaj ostudnega in težkega mi je bilo leglo na prsi . . .

Kaj mi niso znani tisti glasovi, ki me kličejo pod oknom z različnimi, prijaznimi besedami?

„Franc!“

Zaklicala je Barica, tenek glas, poln ljubezni in usmiljenja.

Tako so se spomnili; o vedel sem, da me ne ostavijo samega na sveti večer! In kako imenitno so prišli! Pod oknom čaka voz, veselo bijejo kopita ob tlak. Že se glase koraki po stopnicah, zmirom bolj so različni, bližajo se . . . Vstani zdaj, idi jim naproti.

„Naprej!“

Odpirajo se duri. Prva je na pragu Barica, zimski klobuk ima na glavi, zavita je v topel kožuhašt ovratnik, v roki ima velik bel zavoj.

„Ne srđi se, Franc, da prihajamo; ali sveti večer je in težko bi nam bilo brez tebe. Prinesli smo ti potice in vina, nato pa skuhamo čaj . . .“

„Teško sem vas čakal, ali vedel sem, da pridete. Pozdravljeni!“

Za Barico prihaja teta, zavita v dolgo črno ruto, ki ji sega do nog; na pragu se smehlja Gorjanec; velike zavoje nosi pod pazduho.

„Ali se nas nisi nadejal, kaj? Pa smo vendarle prišli! In zdaj ne misli, da te pustimo stran! Pri nas ostaneš, da se ogreješ in si odpočiješ. Stregli ti bomo, da bo veselje, pitali te bomo z ljubeznijo, kakor nehvaležnega otroka... Poglej, kaj smo ti vse prinesli!... Urno čaja, Barica, in potem na voz!“...

Kako se je razlila prijetna toplota po vsem telesu!... Zunaj hrskajo konji, bijejo s kopiti, brž na voz! Slab sem še, malo nerodne so še noge, toda lahko so, kakor da bi ne hodil po trdih tleh... Zavijmo se, stisnimo se tesno drug k drugemu, čisto k meni se stisni, Barica!... Poženi, voznik... Hej, sani drčijo jaderno po veliki cesti, urneje od belih oblakov, ki se vozijo po nebu... Poženi, voznik, da pridemo domov še do polnočnice, čuj, že vabijo od daleč zvonovi... Tako prijetno in toplo nam je tu pod odejo, pod lepim belim nebom... Stisni se k meni, Barica!...

*

Začul je glasove kakor iz bežečih sanj.

„Kaj te ni sram? Prespal je sveti večer in pol svetega dne! Spal bi morda in se prispal v večnost! Vzdrami se, prijatelj, preveč prijazna bi bila taka smrt!“

Vzdignil je glavo, ozrl se je po izbi z motnim očesom.

„Na, pij čaja! Vse smo že pripravili: pogledj to mizo! Prišli smo božič praznovat v tvoj prijazen dom... No, glej, glej, polil se boš... daj meni čašo, siromak!“

Sklanjal se je nad njim Piškurjev ozki, kozjebradi obrazek. Ob vzglavju je slonel študent Stržinar; njegov obraz je bil zelo nežen, rdeč in bel, polženski; mali brki so bili skrbno gojeni, tudi frizura je bila velike hvale vredna. Opiral se je s komolcem ob posteljnjak in je gledal zelo resno; očitno je bilo, da je igral ulogo zdravnika in da se je čutil imenitnega.

Franc je bil vznemirjen; neprijetno mu je bilo, da so strmele nanj radovedne oči, kakor da

bi mu hotele otipati dušo in da so ga pitali z usmiljenjem in s čajem, kakor berača.

„Nič nas ne glej tako zlovoljno, nismo prišli s slabimi namerami... Predstavljam ti Stržinarja, našega zdravnika. Preiskal te je, ko si spal in ti je zapisal čaja, potice in domovino. Dober zdravnik je, spoštuj ga! Izpitov še nima, pa jih bo napravil... Zdaj pa se ozri naravnost proti mizi! Kdo, prijatelj, sedi tam?“

Sedel je za mizo slikar Jerina, ogromen človek s širokim, bradatim, kozavim obrazom in zelo veselimi, svetlorjavimi očmi. Rokave je imel zavihane, jedel je neprestano in ni govoril besedice. Ko je slišal svoje ime, se je ozrl postrani in je vtaknil v usta velik kos potice, nato pa je nameril svoj pogled na steklenico, ki je stala sredi mize.

„Poznaš ga. To je nada in dika naše umetnosti. Tudi on je časih obupan in klavern, kakor se spodobi to vsakemu slovenskemu umetniku, ampak on je obupan po svoje. Ti si legel in ne bilo bi spomina po tebi, on pa bi ob takih okoliščinah vstal ter se napotil s silnimi koraki peš v domovino, zato da bi umrl veselo vrh Grintovca. Ali zdajle je ura, ko ne misli na smrt...“

Franc je popil čaj, truden je bil in je legel, ali utrujenost je bila sladka, kakor na večer po dolgem izprehodu. Lahke in mirne so bile misli.

Nenadoma se je oglasil izza mize Jerina z globokim, grmečim glasom.

„Kaj, vruga, pa te je gnalo na Dunaj od egiptovskih loncev tam doli?“

Tudi Franc sam je pomislil in je mislil trdoma.

„Kaj me je gnalo od doma?“

Svetlikalo se je nekaj od daleč — velika svetloba, ki je umirala za goro, topila se v mogočnih sencah.

Piškur se je nasmehnil.

„Ni prišel zastoj; zdaj je dovršil svojo nalogo...“

Nasmehnil se je, v nasmehu pa je bilo veliko grenkosti. Zableščalo se je bilo tudi njemu in videl je svetlobo, ki je umirala za goro, topila se v mogočnih sencah.

(Konec prihodnjič).

MRTVA MOJA JE LJUBEZEN...

Mrtva moja je ljubezen.

Ti pa z rožami pokrivaš

zdaj nje grob in velim rožam

z mokrimi očmi zalivaš.

Mrtva moja je ljubezen,

pusti, draga, rože vele;

če bi v groba dno zarasle

bi spet srčni mir mi vzele.

Alojzij Gradnik.

HUGO CHARLEMONT: VRT V OPATIJI.

J. S. MACHAR.

Spisal A. Z.

Neki poljski pesnik je primerjal svojo nesrečno domovino z bolno, mrtvično materjo. Njen sin je poklical zdravnike. Prvi zdravnik je dejal: „Po Brownovi metodi jo bom lečil.“ — „Tega pač ne“, so čmerno ugovarjali tovariši, „naj raje umre, nego bi jo lečili na Brownov način“. Drugi zdravnik pa je menil: „Jaz upam, ozdraviti jo po Hahnemannovi metodi“. A temu so se zopet uprli nekateri zdravniki, češ, bolje je, da umre, kakor da bi jo zdravili homeopatično. Ob tem zmedenem prepiru je bolestno vzdihnil obupani sin: „Moja uboga mati!“ In trpeča mati se je prebudila iz mrtvičnega spanja; ljubeči, pristrčni vzdihljaj njenega sina jo je ozdravil.

To mi vselej prihaja na misel, kadar se spomnim modernega češkega pesnika Macharja. Tudi Machar poje z vso ogorčenostjo užaljenega srca, ker so razne politične stranke tisti mazači-zdravniki, ki se zbirajo ob mrtvaški postelji v

bolečinah zdihujoče matere domovine ter se ondi ljubosumno prepirajo, kdo izmed njih ima prava sredstva in pravo metodo. Ako bi se vsi zdravniki oklenili z nesebično, požrtvovalno ljubeznijo uboge domovine ter pomagali z dejanjem ne pa s praznimi puhlicami, potem bi jih domovina slišala, zdramila se iz omotice ter se povrnila k novemu življenju; z neprestanimi strankarskimi prepiri in mejsebojnimi napadanji pa silijo svojo domovino v grob, kajti strankarski prepiri v narodu so tista bolezen, vsled katere umre vsak narod.

Machar je pesnik-realist ter sodi po svojem političnem prepričanju med prvake češke ljudske stranke, v čegar glasilo „Čas u“ marljivo sodeluje s svojimi ostrimi članki. Po zvanju je uradnik banke na Dunaju.

Stasit, zagorelega obraza, duhovitih, globokih oči, finih potez, ponosnega visokega čela, odmerjenih kretenj in izbranih besed — takoj na

prvi pogled spoznamo v njem bistroumnega avtorja rezkih političnih polemik, ostrih epigramov in duhovitih podlistkov.

Machar je rojen pesnik. Povdarjam to, kajti tega ne moremo nikakor reči o celi vrsti mlajših modernih čeških pesnikov. Ti poeti so sicer s svojim modernim dekadentstvom sprožili reakcijo proti šoli starih, predvsem proti šoli Vrchlickega, razvili so do visoke stopnje krasoto stiha ter pesniško tehniko, toda manjka jim pesniških idej in individualnosti; zato je težko razložiti takega pesnika od pesnika tovariša.

Iz druge, zdravejše reakcije proti donečim in praznim deklamacijam stare rodoljubne šole, ki je v iskanem besednem lišpu in v zvočnosti ritma opevala domovino, narod, patrijotizem, ne da bi se zmenila za druge časovne potrebe češkega duha, iz te reakcije je vzniknila Macharjeva Muza.

Tla za tako zdravo reakcijo so bila že pripravljena. Plitvo, neplodno rodoljubno frazerstvo v pesništvu, povesti in drami, ki je bilo vsaj kolikor toliko opravičeno in umestno ob času narodnega preporoda, je izgubilo v novem času svoj pomen in pravico obstanka v stari obliki. Tako je razsodil že l. 1848. sloviti češki rodoljub in publicist Havlíček, ko je v oceni Tylove drame „Poslední Čech“ pisal med drugim:

„Tisto neprestano govorjenje o patrijotizmu, o rodoljubih in rodoljubkinjah, s katerim nas naši pisatelji v pesništvu in prozi mučijo neusmiljeno in sitijo po več let, nam že preseda. Čas bi že bil, da se ta patrijotizem preseli iz jezika v roke in v telo, da iz ljubezni do svojega naroda več delamo, a manj o tem govorimo! Zaradi samega probujanja ljudstva pozabljamo na njegovo izobrazbo“.

To je tudi Macharjevo prepričanje, njegov pesniški Credo o rodoljubju; na tem temelju se je pri njem, ki je imel ter ima doslej priliko gledati tudi za kulise ter vidi v marsikatero politično-narodno trgovino, morala razviti posebna pesniško-rodoljubna individualnost, ki pa je v mnogem nezdružljiva z načeli sedanjih čeških razumnikov, narodnih učiteljev in političnih vodnikov.

Svoji nevolji in mržnji, jezi in svoji boli nad narodnimi in političnimi neuspehi češkega naroda in današnje češke politike, ki ji je Machar odločen in breobziren nasprotnik, je dal duška najprej v ostrem satiričnem epu: „Boží bojovníci“, kjer nemilostno udriha po nesposobnih narodnih voditeljih, potem pa tudi v zbirki pesmi: „Tristium Vindobona“.

Ostrina Macharjevega satirično-političnega peresa je zadela prav živo v osenišče, zato so mu politični nasprotniki „blagohotno“ posvetili dokaj opopranih pamfletov ter ga želeli ubiti z zasmehovanjem in karikiranjem. A vse to Macharja niti najmanj ni „poboljšalo“ ali odvrnilo od njegovega prepričanja, nasprotno, Machar je vselej in vsakomur povrnil z debelimi odstotki.

Politična poezija Macharjeva, naj se že javi ali v strupeni satiri ali v zbadljivem epigramu, je analiza češkega narodnega in političnega problema v humanističnem smislu. Vsakdo ima le toliko svobode, kolikor si je je zaslužil. To je analiza moderne češke duše, pahnjene v šovinističen narodnostni boj, pri čemur jo neodkritosrčnost, zaslepljenost in sramota lastnega naroda enako peče kakor protivnikova ošabnost, nasilnost in nepoštenost.

Machar pa v svoji patrijotični in politični poeziji ne šiba samo slepega narodnega navdušenja in brutalnega političnega fanatizma, temveč razklada odkrito tudi lastni „jaz“. V člankih, naslovljenih „Konfesse literata“, ki jih je obelodanil v „Času“, razodeva vse svoje duševno življenje, ne olepšava ničesar in ničesar na sebi ne zagovarja. Ti v prozi pisani članki niso le zanimiv literarno-zgodovinski dokument nove dobe, marveč tudi dokument sociološke vrednosti.

V svojih pesmih pa opisuje Machar s perečim cinizmom vse boli kritične duše. V svojih pesmih odkriva pesnik svoje in družbinske skeleče rane in trga raz njih obkladke.

V novejši dobi prevladuje v Macharjevi poeziji eminentno socialni motiv, ki ga je najizvrstnejše pogodil v epu „Magdalena“. Veliko nemirne krvi je razpenil ž njim pri čeških kritikih. Tam razvozlava in rešuje problem mlade padle žene. Rešuje ga pesimistično.

Mlad, bogat, političen lahkoživec iz ugledne hiše na deželi, stalen gost salona v petem okraju v Pragi, je otel v trenutju sentimentalnega veledušja in zaradi pikantnosti dejanja samega iz sramotne hiše dekle, ki je moralo s svojim zaslužkom podpirati tudi svojega očeta pijanca. Mladi gospod je pripeljal ubožico v hišo svoje matere na deželo. Menil je, da ima sedaj pravico na neomejeno hvaležnost rešenke. Doma jo je vpeljal v družbo trške elite. Magdalena se je vedla vzorno ter so jo vsi spoštovali. A nesreča ni nikoli ugnana. V trg je prišel njen oče, da dobi od nje zopet denarja. V krčmi je pijan izbrbljal vso črno zgodovino bedne hčerke. S tem je bila usoda Magdalene odločena. Blazirani gospodiči in „pobožne“ trške hčerke so si poslej

J. S. MACHAR.

pripovedovali najpikantnejše izmišljotine iz Magdalene življenja ter so določili, da ne bodo več bočevali s propalo devojko. To je Magdaleno krvavo ranilo, saj je želela biti in je tudi bila pridna in poštena. Ko jo je še poizkusil dobiti v svoje zanjke njen „rešitelj“ enako čistega značaja kakor ostali trški „Alojziji“ in „Alojzije“, se ji je zgnusilo končno pred takimi licemerniki in pobegnila je iz hiše, kjer je doživela najhujših poniževanj in žalitev. In ko je neki večer zvonilo v Pragi Avemarijo, so se odprla Magdaleni zopet vrata znanega „salona“ v Pragi v petem okraju, — tja je Magdaleno vdruči zapodila farizejska družba pobeljenih grobov.

Ep „Magdalena“ je izšel tudi v slovenskem prevodu ter se odlikuje z mojstrskim opisom malenkostnega trškega življenja in s fino analizo lažnjive morale.

Za erotične pesmi se Machar ni zmenil mnogo; vzlic temu pa igrajo ženske veliko ulogo v njegovih pesmih. Nekdo je napisal, da je ženska bolj krhka stvar kakor najbolj krhek mož. A Machar z ženskami sočustvuje. „Magdalena“ ima v Macharjevem epu iskrenega sotrpina.

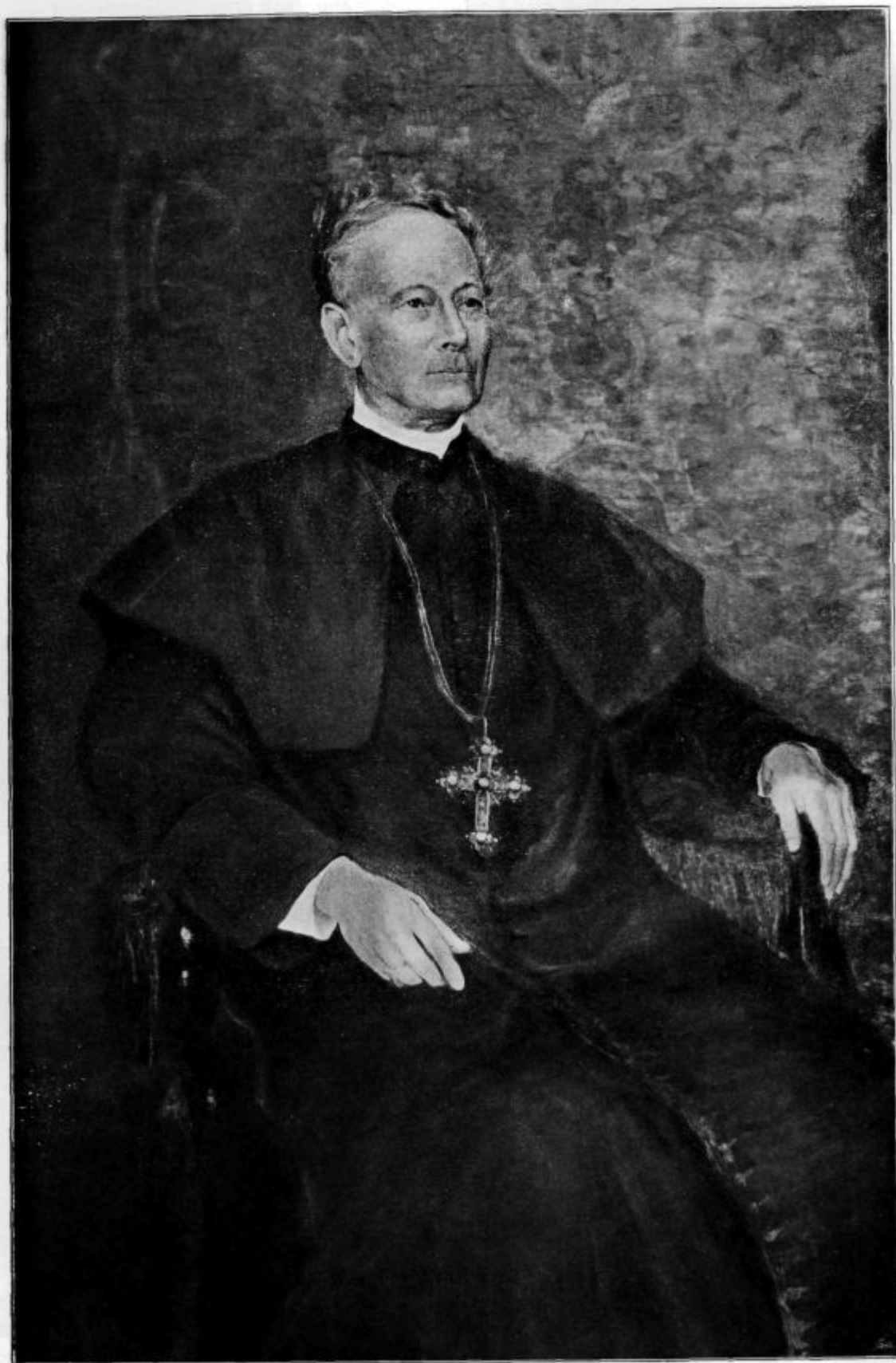
Svoje nazore o ženah pa je Machar najjasneje izrazil v zbirki: „Zde by měly kvést růže“ (Tukaj bi imele cvesti rože). Značilen naslov zbirki pesmi, posvečenih ženam in njih tež-

njam. To je zbornik pesniških pripovedi in ličnih pesni. Med drugimi srečamo tam mladenko, ki se zasanjari v vero idealne ljubezni in zakske sreče, dokler je ne zdrami kruta usoda k življenju in k — resignaciji; tam srečamo ženomater, ki jo je prevaril mož-pohotnež; srečamo tudi tovarniško delavko in vobče vsa trpeča ženska bitja, ki jih srečujemo tolikokrat po mestnih ulicah, imajoča nasmeh na ustih, a otrovano srce. Tem trpinkam bi sicer imele — cvesti rože! Toplota čustva, izražena z neiskanimi besedami, udarja na dan iz vsakega stiha s toli elementarno silo, da ti nehoté in neopaženo napolnjuje vso notranjost, da živiš s pesnikom in z njegovimi trpinkami.

V zadnji svoji zbirki „Golgota“ je odkril Machar sklad svojih življenskih in verskih nazorov. Na eni strani imamo tu sintezo vsega pesniškega Macharjevega delovanja, na drugi pa rezultat pesnikovega obračuna z dosedanjim življenjem. Najbolestnejši akordi se oglašajo v tej zbirki. Po dolgih in krutih bojih vidi pesnik, da je vse le ničemernost; — le miru si želi, ko ne more doseči zadovoljnosti. Življenje zanj nima smisla. „Svet je ničvreden in gnusen“, govori pesnik z ustmi cesarja Dijoklecijana, ki se na prestolu posmehuje tudi krščanskemu Bogu, ki je po njegovem mnenju bog krvoločnik, kakor so bili tudi paganski bogovi . . . „In hoc signo vinces!“ — v znamenju križa smeš prelivati kri! Čemu je bilo treba izpremembe veroizpovedanja? Čemu so prepodili poganke bogove? To vprašanje se oglašja iz pesmi. Izveličarju, umirajočemu in razpetemu na križu, šepeta Satan peklenske besede: „Glej, zakaj nisi sprejel kraljestva sveta, ki sem ti ga ponujal v puščavi?“ Pod križem stojita zastopnika prihodnjih ljudstev: farizej in stotnik. Prvi bo le preklinjal njegovo ime, drugi pa prelivaval kri. „To bo prihodnji red na svetu!“ šepetá Satan Kristu, „kajti jaz sem življenje in vladar sveta“. In Satan sedi na drevesu križa in kraj sklonjene, s trnjem ovenčane in krvave Kristove glave, pa mu rastejo čim dalje bolj kreljuti, da naposled zatemni ž njimi solnce in pokrije senca njegovih perotnic vso zemljo.

Težko najdemo v poeziji pesem toli grandiozne kompozicije ter pesniške dovršenosti, kakor je Macharjeva pesem „Golgota“. Vse življensko naziranje pesnika, ves nemir nezadovoljne, toda silne duše se zrcali tu toli močno, da išče človek zaman besed, ki bi ž njimi opisal dojem te pesmi.

Dà, Machar je pesnik -realist, ki mu sodi ne samo v češkem, marveč tudi v slovanskem slovstvu vobče ime velikega, odličnega pesnika.

IVANA KOBILČEVA: JOSIP JURAJ STROSSMAYER.

ROMAN UMETNIŠKEGA SAMOUKA.

Spisal Olčev Igo.

XIII. V SLUTNJAH LJUBEZNI.

(Dalje.)

O d onega popoldne, ko me je mojster Kotnik zasačil med svojimi risarskimi predlogami ter je pri tem spoznal moje samoučno stremljenje po višji umetniški izobrazbi, gledal me je nekam bolj prijazno, rekel bi, očetovski dobrohotno in vsled tega mi je odtistihmal odkazoval tudi boljša, dostojnejša dela.

Najpoprej me je osvobodil poniževalnega snaženja svojih in pomočniških črevljev, kateri posel je morala prevzeti dekla.

Potem je naročil poslovodji Toni in ostalim svojim pomočnikom, naj me pouče v temeljnih manipulacijah pozlatarske obrti. Odslej mi torej ni bilo treba več delavnice pometati in pozlačilo s svetnikov strgati, temveč so mi izročili finejša pozlatarska opravila.

Kuhal sem mizarski lep in na njem gorsko in bolonješko kreda, ki se rabi za podlago pozlačevanju; takisto sem pomagal poslovodji variti različne firneže, lake in prevlake.

Nadalje so me vvedli v tajnosti raznovrstnih barv in njih medsebojnih sestav in menjav, ter me naučili polimentirati, pozlačevati in polirati, kakor tudi slikati svetniške glave, roke itd.

Naposled me je mojster sam odlikoval z raznimi zaupnimi naročili, pošiljaje me v trgovine nakupovat potrebnih barv, oljev, čopičev in mnogovrstnih drugih tvarin. Često pa mi je mojster poveril tudi kako tajno poslanstvo, bodisi da sem nesel kakšno sliko ali pa šel izterjat delikatne dolgove itd.

Ko se je mojster prepričal o moji porabnosti, zanesljivosti in vestnosti, zaupal mi je končno še svojo najintimnejšo zasebno zadevo, ki jo je imel dotlej v oskrbi stari njegov zaupnik, poslovodja Tona. Pošiljal me je namreč — staviti številke v malo loterijo. Ta loterijska igra je bila njemu „plemenita strast“, ki ji je žrtvoval vsak teden po dva, po tri petake. Dotične številke je sestavljal po skrivnostnem, astrološkem pravilu, v umetno se križajočih skupinah. Zadel je sicer tuptam ambo, nekoč tudi precej visok terno, toda v teku let je izdal za prevarljivo loterijsko igro lepo premoženjce. Prikrival je to svojo

strast skrbno pred svojo soprogo, ki je kot varčna gospodinja pazila kakor jastreb na vsak drobiž. Zabičeval mi je torej mojster strogo, da molčim, vsled česar sem postal njegov zasebni tajnik.

Odslej sem zahajal pogostoma v njegovo stanovanje in pisarno, pri čemer sem nehotе prišel v dotiko tudi z njegovo družino, ki sem se ji sčasoma toliko privadil in priljubil, da me je naposled smatrala za svojega člana. . .

Toma Kotnik je bil od Sv. Petra pod Mariborom, jedini sin imovitih kmetjskih roditeljev. Svoje pozlatarske obrti se je bil priučil v rojstnem mestu pri nekem ondotnem italijanskem cerkvenem restavradorju, s čigar hčerjo se je pozneje oženil ter po smrti svojega tasta prevzel njegovo obrt.

S svojo Lahinjo je imel troje otrok: sina in dve hčeri. Starejša hči, Eliza je bila pravilno vzrasla, sin Josip in mlajša hči Maričeri pa sta bila grbasti. Ti trije Kotnikovi otroci so bili pristnega italijanskega tipa: črnelasi in črnih oči, katerih pogled je bil nekako demonski žareč in grozeče prebodljiv.

Zlasti sin Josip je človeka s svojimi očmi kar presunil ter je bil s tem posebno ženskam uprav očarljivo-poguben. Bil je tudi silno ničemuren gizdalin, z nafkrčenimi, kodrastimi lasmi, ki si jih je mazilil z vsiljivimi dišavami. Bil pa je tudi neizmerno razuzdan in pohoten, kakor tudi skrajno neusmiljen. Zapeljati neizkušeno dekle — bila mu je prava igrača, o čemur smo doživeli, zlasti zunaj na kmetih, na cerkvenem delu, nekoliko uprav tragičnih slučajev, ki so njemu in njegovemu očetu nakopali na glavo mnogo sitnosti in stroškov.

Nič manje koketna in žarnočutna je bila Josipova mlajša sestra, seveda kot ženska bolj pasivne strasti, pogledovaje poželjivo za vsakim količjak lepovzraslim moškim. . .

Za časa mojega učenja je bil mojster Kotnik že drugič oženjen s plavolaso Nemko iz Ernovža. Ž njo je imel petero otrok: štiri sinove in hčer Zaliko. Ti otroci so bili povsem drugačni od otrok iz prvega zakona: mirni, tihi in ljubeznivi ter izjemno blagega srca. Bili so pač kakor njih

dobrodušna mati, katere mili pogled iz modrosjajnih očij je segal človeku do dna duše.

Ta plemenita mojstrova žena je bila meni, izgubljenemu sinu, prava, skrbna in ljubeča mati. Podpirala me je z vsakovrstnimi darili ter me v moji zapuščenosti bodrila in tolažila s preljubeznivimi nauki in blagohotnimi opomini . . .

Njena hči Zalika, katere velike, srnje oči so me bile prešinile z nekimi, dotlej mi neznanimi slutnjami ljubezni, je bila blaga deklica. Kamorkoli sem pogledal, povsod sta mi sijali naproti tisti njeni žarni zvezdi in česarkoli sem se lotil, vsaka reč mi je odsevala njiju oblažujoči pogled! In pri vsej svoji žarovitosti so zrle dekličine oči toli nedolžno v svet, da se mi spričo njih ni vzbudila niti najmanjša senca nelepe misli ali želje, kamoli da bi se bil predrznil izpregovoriti v njeni navzočnosti nedostojno besedo!

Bil sem takrat baš v oni neumni, prehodni dobi iz dečka v mladeniča, ko nam je vsaka ženska vzvišeno, nadzemeljsko bitje; v dobi, ko sanjarimo o tistih zvezdah oči in o rožnatih licih ter o črešnjastih ustnih izvoljene device. Ni čuda torej, da se nisem osmelil pogledati svoje obožanke od glave do nog; da bi pa bil z očmi premeril zaokroženost njenih bokov ali pa še plastičnost njenega telesnega ozadja, ki igra dandanes baš pri ženstvu samem toli važno „estetično“ ulogo — takšnega „smrtnega greha“ bi se tiste dni ne bil domislil niti v temni noči, tem manje pa o belem dnevu!

Toda bil sem srečen v svoji čisti, platonski zaljubljenosti in kakor veša okrog goreče luči, sem se sukal in smukal okolo svoje opevane Zalike, izmišljaje si stotero povodov, pretvez in vzrokov, da sem šel v mojstrovo stanovanje, samo toliko, da sem videl vsaj oddaleč njeno krilo in slišal njen glas.

Nekoč se mi je pri kuhanju dragocenega kopalovega laka razletela posoda in njene črepine so me ranile na desni roki pod zapestnim členkom. Napravila se mi je jako nevarna rana, ki bi si jo moral izpirati z arniko ter jo prevezovati po dvakrat na dan. Ker pa tega nisem mogel izvršiti sam, ponudila se mi je za strežnico mojstrova Zalika . . . No, tu pri izpiranju in prevezavanju ranjene svoje desnice sem slišal prepevati vseh devetero angeljskih korov blažene himne o rajskih slasteh ter si uprav želel, da bi se mi rana ne zacelila prenašlo! Tu sem se do dna srca napil tistih opojnih pogledov iz brezdanjih in čudotvornih Zalikinih oči, ne da bi se bil predrznil dotakniti se njenih nežnih prstkov, kaj šele, da

bi se bil osrčil do kakšnega nedolžnega poljubca! Bil sem pri tem pravi pravcati Tantal, viseč med upom in strahom pred prepovedanim sadom.

Prvi, ki je opazil te moje ljubezenske slutnje in muke, je bil bistrooki poslovodja Tona. Kot večnomlad neoženjen samec je bil tudi on zaljubljen v brhko Kotnikovo hčerko in je v svoji ljubosumnosti izvohal v meni, golobradem mladiču, takoj nevarnega tekmeca! Kakor me je imel sicer rad, starec v tej zadevi ni razumel šale. Zalezoval in nadzoroval me je ter me pikal in zbadal dosledno, dokler me ni pregnal iz dekličinega obližja. Zalika pa, opazivša ljubosumnost Tone, je nagajala osivelemu zaljubljenecu, kjerkoli ter kolikor je le mogla. Pri vsi svoji deviški navičnosti in nepokvarjenosti je bila, kot sleherna Evina hči, vendar poredna, šegava in nagajiva.

Poleg zaljubljenega sivolasca Tone pa sem imel še drugega sovražnika in to je bila grbasta mojstrova hči Maričerl. S satansko zavistjo je zasledovala najino neprisiljeno občevanje ter z zlobnim, uprav zbadljivim pogledom motrila vsak najin korak. Opazil sem jo često skrito v kakem kotu, odkoder je zrla v naju z zlobnimi, izbuljenimi očmi . . .

Na samoti pa se je lokava naša Maričerl vedla napram meni sila prijazno in ljubeznivo ter se mi je dobrikala in prilizovala, ponujaje mi vsakovrstnih slaščič, pijač in drugačnih daril. Ko pa me je videla zopet v družbi svoje polsestre, so se prikazali zopet njeni mačji krempljčki.

In najbrže naju je Maričerl zatožila pri svojem bratu Josipu, ki je strastno črtil svojo nemško mačeho in ves njen zarod. Zlasti pa je Josip zaničeval in grdil kjer je le mogel blagosrčno svojo polsestro Zaliko.

Povsem naravno je bilo torej, da me je ta zlohodni kovarnik očrnil pri svojem očetu, in nekega dne mi je Toma Kotnik zaprl vhod v svoj obiteljski raj ter mi prepovedal nadaljnje občevanje s hčerjo.

Nedolgo potem se je moja miljenica omožila z nekim Filipom Rubinom, umetno-stavbnim mizarjem, slokokrakim, suhoparnim ter skopim človekom, ki je vsled nepremišljenega tekmovanja pri dobavnih delih ondotne dekliške šole izgubil ves zaslužek ter naposled docela ubožal. Nato se je prešelil z vso svojo obiteljjo tja gori v nemški Eibiswald, kjer živi ob njegovi strani še zdaj, v krogu svojih brhkih hčerâ, moja nekdanja Zalika, katere ljubih oči se rad spominjam še danes, na zvršetku svojega — šestdesetega leta!

(Dalje prihodnjič).

O SVETOVNIH JEZIKIH.

Spisal ruski drž. svetnik vseučil. prof. dr. V. pl. Šercl.

(Konec.)

Na vprašanje, ali bi ne bilo mogoče vvesti ali udomačiti pri vseh narodih kak svetoven jezik, odgovarjam odločno:

Ne, to ni mogoče, ker se to nikakor ne da uresničiti!

Predvsem je treba upoštevati psihološko stran tega vprašanja in prav na to okolnost do sedaj, kolikor vem, nihče ni obrnil niti najmanjše pozornosti. Vpraša se: koliko narodov pristane na to, da bi poleg svojega jezika imeli in rabili še kak drug jezik kot obvezno sredstvo sporazumevanja? Divjaki gotovo ne. Ti nimajo še toliko pameti, da bi mogli oceniti vso važnost take zadeve. Njim so tuji jeziki deveta briga; njihove potrebe so jako omejene; za silo se razumevajo z drugimi narodi s pomočjo pantomim.

Omikani narodi pa imajo jako razvito samoljubje, ponosni so na svojo izobraženost in težko pri volijo, da bi jim kak posameznik vsilil ali natvezil žalostni proizvod svoje borne domišljije.

Poglejmo n. pr. Angleža. To je utelešena podoba velike domišljavosti, pretiranega narodnega ponosa, samoljubja in sebičnosti. Anglež se povsod drži pokonci, resno, samosvestno in oholo; celo na tujem se vede tako, kakor bi bil on sam edini gospodar na zemlji. „Kdor hoče govoriti z mano, mora se priučiti mojemu jeziku. Jaz se ne bom toliko poniževal, da bi se učil tujih jezikov“. Tako govori, tako modruje večina vseh Angležev še zdaj in po tem se tudi ravna.

Prav tako je tudi pri Kitajcih. Rodoljubje Kitajcev je kar naravnost basnoslovno. Nimamo niti enega vzgleda, ne vemo za noben slučaj, da bi Kitajec postal odpadnik, da bi se odpovedal svojemu jeziku ali odtujil svojemu narodu. Nasprotno, povsod nosi Kitajec sabo svoj jezik, svojo obleko, svoje nazore, povsod ustanavlja svojo občino, tiska in izdaja kitajske časopise, já, pije, živi, diha po svoje, po domače. Na tujem ga vse zasmehuje, kdor utegne, ga opo- naša, natvezajo mu vsakovrstne neumnosti: Kitajec vse to prenaša potrpežljivo in si misli: Vi ste bedaki, a jaz sem Kitajec! — To mu zadostuje.

Pri takih narodih nima svetovni jezik nobenih tal. Ta zaključek potrjujejo dejanske jezikovne razmere, ki dokazujejo, da se misel o sve-

tovnem jeziku nikakor ne da uresničiti ali oživitviti. Že vsak poizkus, sestaviti splošno svetovno abecedo mora žalostno izpodleteti ter se izjaloviti. Saj nimamo nobenih soglasnikov, ki bi bili v rabi pri vseh narodih. V tem oziru razodevajo vsi, celó najbolj razviti jeziki presenetljive in pohujšljive nedostatke. Angleški, nemški, holandski jezik nimajo **ž**, francoski jezik nima niti **c** niti **č**, drugi romanski jeziki nimajo **h**, dasi se rabi v pisavi, vendar se nikdar ne izgovarja; češki jezik nima **g**, Kitajci ne poznajo **r**, Japonci nimajo **l**, Arabci nimajo pojma o soglasniku **p**, „papa“ izgovarjajo kot „baba“, večina vseh polineških jezikov ne ve ničesar o goltnikih, avstralijski jeziki nimajo sičnikov, v raznih američanskih jezikih pa vlada velik pomanjkljaj glede ustnikov...

V Londonu sem se seznanil z mladim Huroncem O h a h a. Bil je jako nadarjen, izvrsten slikar in pesnik na dobrem glasu... Zgražal sem se, ko sem poslušal, kako govori angleški; niti enega ustnika ni pravilno izgovarjal; namesto mama je izgovoril h a h a, namesto papa je govoril k a k a.

Kako je mogoče spraviti vsa taka nasprotja pod eno streho? V Angliji sem mnogokrat strmél, ko sem videl, kako napačno izgovarjajo razni narodi moje pošteno ime. Angleži, posebno pa iz priprostega ljudstva, so ga izgovarjali Šešl ali celo Šrl; Kitajci so ga vsi izgovarjali jednako in sicer Šelucelu; Bosjemi so govorili Schchtchl, Polinezijci so izgovarjali Teretera. Ali je kaka podobnost med mojim imenom in Teretera? Ti nesrečneži nimajo namreč niti š niti s niti z niti c niti l. To vse nadomeščajo z drugimi soglasniki. Prav tako naivno, prav tako po otročje izgovarjajo besede iz drugih jezikov n. pr. francosko besedo *gouverneur* — izgovarjajo t a v a n a, rusko besedo čelovjek izgovarjajo t e r a f e t e itd.

Potemtakem je jasno, da o kaki splošni svetovni abecedi še govora ni.

Ali je sploh treba izumiti kak svetoven jezik? Ali nimamo pri roki takih jezikov, ki bi mogli izvrstno igrati ulogo svetovnega jezika ker zado- stujejo vsem zahtevam v tem oziru?

Poglejmo n. pr. angleški jezik. Česa mu manjka, da bi postal svetovni jezik? Angleščina

je izvrstno razvita, izraža vse misli s čudovito jasnostjo, ima kratko in jasno slovnico, vrhutega pa ogromno, bogato, temeljito slovstvo. Toda angleška izreka? Po krivem je tako razupita. Mnogi jeziki imajo prav tako težaven izgovor, n. pr. francoščina, ruščina, arabščina in drugi. Komur pa angleški jezik ne ugaja, ta ima na razpolago turški jezik. Ta bi bil odličen svetoven jezik. Turščina napravlja vtisk, kakor bi bila sestavljena od najodličnejših jezikoslovcev, saj ima kratko, jasno, popolnoma pravilno slovnico, in se odlikuje po veliki mehkoti in milini. Komur ta ne ugaja, temu priporočam kitajščino kot svetoven jezik, saj je še preprostejša nego vsi drugi jeziki. Nima nobene slovnice v našem pomenu besede, nobenih pravil, nobenih izjem. Kitajska pisava pa nas nič ne briga. Evropejec piše lahko kitajske besede in stavke z latinskimi črkami. To je tudi jasno in zadovoljivo. Kdor pa še s tem ni zadovoljen, temu priporočam kot zadnjo tolažbo svetovne besede in primitivne kretnje. Kaj pa je to — svetovne besede?

Iz najstarejših in bržkone tudi prvotnih dob obstanka človeškega rodu so se kot dragocena dedščina ohranile posamezne primitivne besede, v bolj živalski nego človeški obleki, ki so vsakomur popolnoma razumljive, ki se rabijo od vseh divjakov in deloma tudi od otrok, in katere vsak omikanec lahko pojmi, dasi se jih sramuje rabiti v olikani družbi, ker ga preveč spominjajo prvotnih dob človeškega rodu. Take besede imajo svoj izvor v kar najnatančnejšem posnemanju živalskih glasov, prirodnih prikazni, duševnih afektov in fizioloških dejstev. Zapisoval sem vse take besede, kolikor mi je bilo mogoče v teku dolgega časa, prav tako kakor sem jih slišal od divjakov, ki so na najnižji stopnji umstvenega razvoja. To so bili posebno Pešerejci iz Južne Amerike, Bosjemi iz afriških puščav in Veddahi iz pragozdov otoka Ceylona. Vsi ti divjaki živijo v Londonu po okrajinah mesta na pristaniščih, v predmestjih, kjer se preživljajo kot delavci, obrtniki ali celo kot berači in postopači. Imenovanje živali se glasi v ustih takih divjakov ostro in rezko, bolj po živalski nego po človeški. N. pr. psa zovejo hau-hau (posnemam približno tako, kakor izgovarjajo oni); koza se zove me-e-e, krava m-m-bu, muha bz-z-z. Take besede imajo še sedaj včasih praktičen pomen. Angleža je povabil Kitajec na kosilo. Ko so postavili na mizo skledo, katere vsebina se mu je zdela malo sumljiva, pokaže s prstom na skledo in vpraša: hau-hau? na kar je takoj dobil odgovor: kuak-kuak. Anglež je vprašal, ima li pred sabo pasjo

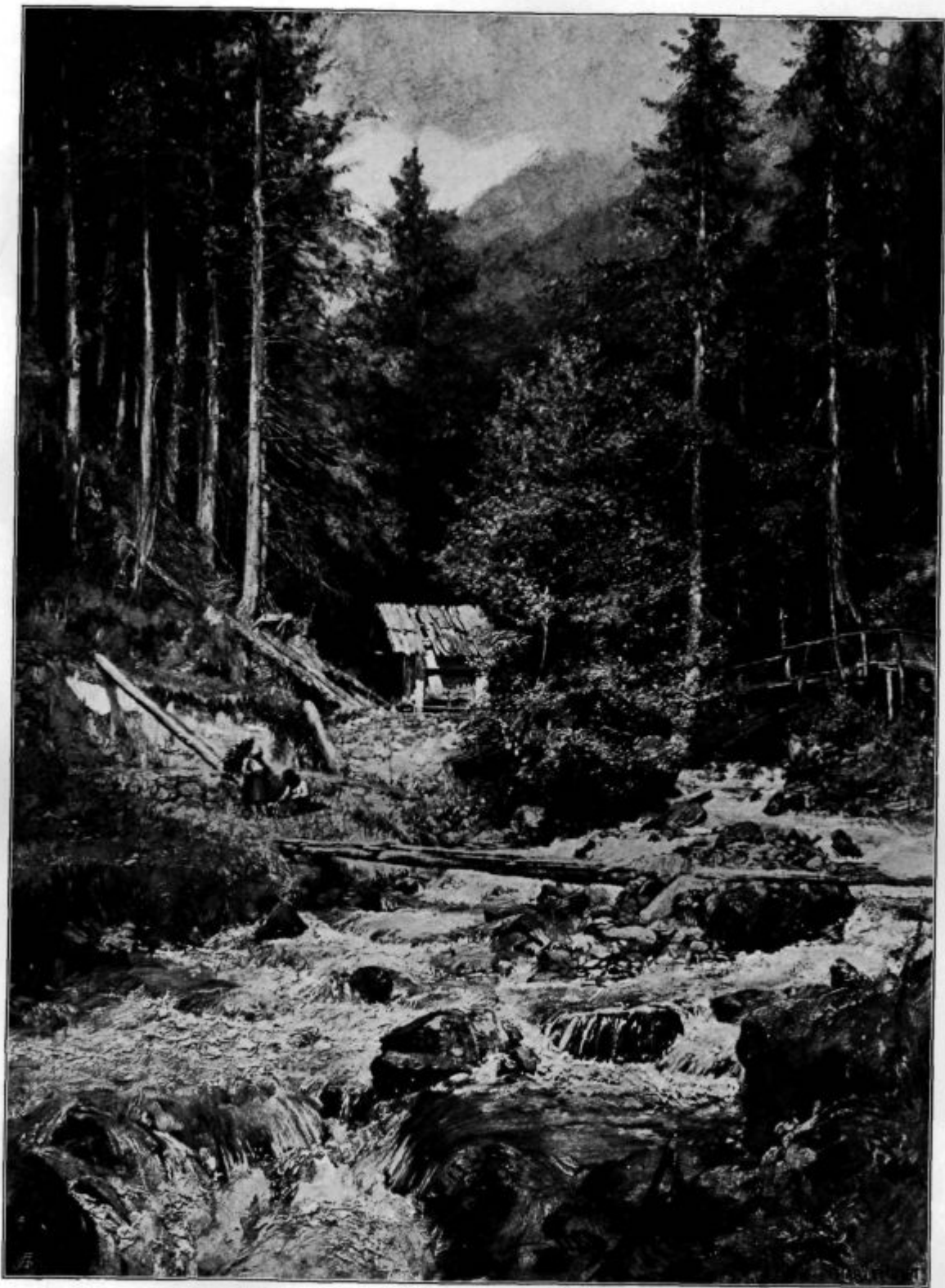
pečenko? Kitajec pa je odgovoril, da je to pečena raca. Kratko in jasno.

Ravno tako se vrši označevanje duševnih afektov s pomočjo primitivnih besed. Treba je omeniti, da se take primitivne besede še približno ne dajo primerjati našim omikanim sedanjim medmetom. Vzemimo n. pr. medmet: Oh! oh! Ta medmet izraža bolezen, bolečine, pa tudi obup, žalost. Aj! aj! izraža začudenje ali strmenje, včasih tudi veselje. Smeh se loči in je velepomembno, da nahajamo že v prvotnih dobah to ločitev: moški smeh se izraža s ho-ho-ho, ženski pa s hi-hi-hi. Plač se izraža pri vseh divjakih jednako hu-hu, otročji plač pa se izraža drugače, namreč ua-ua ali oe-oe.

Tako se izražajo tudi fiziološka dejstva; kuh-kuh je kašelj, hr-hr predočuje spanje, ham-ham jesti ali jed. Isto besedo nahajamo tudi v omikanih jezikih sedanjih narodov. V angleškem jeziku pomeni ham gnjat ali šunko. Na Sibirskem izraža beseda hamlo okusno jed ali dobro pijačo in tudi na Dunaju sem slišal v govorici preprostega ljudstva: „I geh jetzt ham-ham“. (Grem zdaj jest.) Da je ham-ham tudi otroška beseda, je sploh znano.

Primitivne kretnje izražajo popolni tip praprostih pantomim ki predočujejo pravzaprav človeške misli. Primitivne kretnje so tip čisto živalskih gibanj in se ne morejo primerjati našim omikanim pantomimam. N. pr. pripogniti se k tlom in pretvarjati se, kakor bi srkali kako tekočino, izraža pri Pešerejcih pojem piti. To je čisto živalsko zibanje. Pojem jesti izražajo takole: zgrabijo z roko dozdevni plen ali kosček hrane, ga primikajo k ustom in žvečajo, pri čemer se ozirajo pazno na vse strani, kakor da bi pričakovali ali se bali napada nevoščljivega tekmeča ali sovražnika. To je prav tako, kakor pri opicah. Darwin je obrnil posebno pozornost na te kretnje, in domneva se, da predočujejo prvotna gibanja primitivnega človeka. Divjak Bosjem, ki skaklja zdaj na desno, zdaj na levo, predočuje ali bedaka, ali pijanca.

Tudi abstraktni pojmi se izražajo na tak način s pomočjo primitivnih kretenj. Moji pešerejski prijatelji v Londonu so se preživljali kot delavci v pristanišču. Priprosti ljudje so bili, in videl sem, da so reveži, siromaki in da pogosto trpe glad. Zato sem jim vsakokrat, kadar sem jih obiskal, kupil v bližnji krčmi raznih jestvin, mesa, kruha, ostanke starih puddingov i. dr. Njihova hvaležnost je bila neomejena. Komaj sem stopil v sobo, pravzaprav v klet, kjer so stanovali, so me obkolili in mi lizali roke, včasih tudi

HUGO CHARLEMONT: NA PLANINAH.

obraz. Komaj sem se otrese takih dokazov primitivne hvaležnosti. Takisto se izraža pri njih ljubezen in naklonjenost. Nasprotno pa izražajo sovraštvo tako, da si praskajo roke in obraz. Ženske izražajo zaničevanje tako, da prikrivajo nos z roko in gibljejo prste. — Vprašal sem: „Zakaj delate tako“. Odgovorile so mi: „Saj se moramo iznebiti zopernega duha sovražnikov!“ — Posmeh in zaničevanje se izraža finejše in vender precej vulgarno pri naših uličnih porednežih.

O tem se je posebno prepričal izvrstni poznavalec japonščine baron Siebold. — Pred nekoliko leti je spremljal japonske poslanece na poti k ministrskemu predsedniku v Amsterdamu. Ulični poredneži so zasmehovali Japonce in med drugim napravljali kretnjo, da so vzdignili roko k nosu in gibali prste. Japonci so vprašali barona, kaj li to pomeni. Siebold je bil v veliki zadregi, ker ni hotel povedati pravega pomena te kretnje. Zato je rekel: „Tako se pri nas na Holandskem izraža spoštovanje“.

Ko je pri avdijenci pri ministrskem predsedniku prvi japonski poslanec končal svoj govor, vzdigne nepričakovano roko k nosu in napravi isto kretnjo, za njim so drugi Japonci storili prav tako. Ministrski predsednik, ves presenečen, vpraša Siebolda tiho na uho: „Kaj pa je to?“ Baron Siebold je bil sedaj v še hujši stiski, vendar se je ojunčil in dejal: „Prevzvišenost, tako se na Japonskem izraža izvanredno spoštovanje.“ — „Dobro“, je rekel minister, in ko se je poslavljaj od Japoncev, je vzdignil tudi on svojo roko k

nosu in napravil isto kretnjo. Japonci so se globoko priklonili ter odšli popolnoma zadovoljni.

Kolikokrat slišimo tožbo: „To je prava nesreča, da je toliko jezikov na svetu! Ko bi bil samo jeden jezik in jeden narod, ne imel bi promet nobenih ovir; prosveta bi hitro napredovala, trgovina bi šla veliko bolje, učenci bi ne bili primorani tratiti toliko časa in truda za učenje jezikov“.

Priznavam, da je vse to deloma resnično, in vendar menim, da bi tako stanje človeškemu rodu veliko bolj škodovalo nego koristilo.

Ko bi bil samo jeden jezik in jeden narod na svetu, ne bilo bi onega tekmovanja med narodi, ki je glavni pogoj prosvetnega napredka človeškega rodu. Priroda sovraži jednostranost in povsod pospešuje mnogovrstnost.

Imenitni kitajski učenjak in jezikoslovec Matuan-li pravi: „Ko bi bil samo jeden jezik, bilo bi jako žalostno in dolgočasno na svetu. Ljudstvo bi se tako leno in počasi pomikalo naprej kakor zaspani karpi v ribnjaku s stoječo vodo. Ali bi vam bilo všeč“, nadaljuje isti učenjak, „ko bi vam vaša kuharica narejala vsak dan jedno in isto jed, ko bi vsi ljudje zmirom nosili jedno in isto obleko, ko bi vsi ljudje nosili jednake obraze, ko bi vsi tiči peli jednako? Pomnite dobro: Jednostavnost slabi, dolgočasi in utruja; mnogovrstnost pa poživlja, krepi in vzpodbuja“.

S tem mnenjem kitajskega učenjaka se strinjam popolnoma.

TEBE KLIČE MOJA DUŠA...

Tebe kliče moja duša,
o, devojka, pridi iz daljin!
Pridi k meni v tihi noči
in razženi mrak mi bolečin!

Ah, od tvojih rok prebelih
kot madoni žarki sijejo,
kot madoni na svetinji
v moje srce milost lijejo.

Tiho, tiho . . . moje zvezde
se vrtijo sredi polnoči,
pojejo življenja pesem,
ah, ne moti svetih melodij!

Moja pesem ni končana —
glej, začel je šele tajni spev,
od Balkana, od Urala
hočem čuti še njegov odmev.

Daleč izmed mojih bratov
mora speti moje lire glas,
moji bratje so umrli,
a življenja pesem pojem jaz.

O, ne vgasi zvezd nad mano,
dokler spev še dokončan ni moj —
kdor kali življenje moje, —
pa naj ti si, draga, — se me boj!

Matija Skalar.

INTERNATIONAL COUNCIL OF WOMEN.

Pismo iz Berolina).

Milostiva gospa!

Errare humanum!

Ko sem Vam ob svojem slovesu iz domovine obljubil poročati tuptam o posebnih znamenitostih in dogodljajih dolgoulične nemške prestolnice, pač ne bi bil nikdar mislil, da mi bo neusmiljena usoda v nepreračunljivi svoji ironiji naložila naravnost moralično dolžnost, poročati Vam, milostna gospa, takoj v svojem prvem berlinskem pismu o predmetu, ki je tvoril mej nama vedno preporno točko, ki so si stali v njej najini nazori dijametralno nasproti.

Zmagovit usmev že itak vidim igrati okoli Vaših ustnic; v Vaše popolno zadoščenje pa z lastno mi odkritosrčnostjo in radovoljnostjo, da priznavam vsikdar svojo zmoto, takoj začetkoma povdarjam, da ni v tej točki mej nama nobene ne-jedinosti več.

Kot članico zveze organiziranih modernih ženā, bi Vas, milostna, izvestno neodpustno razžalil, ako bi Vašo pozornost izkušal šele vzbuditi za znamenit dogodek, ki je obračal poglede vsega kulturnega sveta v Atene na Sprevi.

Ko je napočil glas, da je predsedništvo svetovne ženske republike sklicalo vesoljni ženski parlament za mesec junij k petemu vsakih pet let se vršечemu jedentedsenskem zasedanju to pot na evropski kontinent in sicer ravno v čudovito hitro vzrastlo in zaslovelo ter zategadelj nekoliko ošabno in neokretno mesto z veleznačilnima mrkima medvedoma v svojem grbu, tedaj je marsikdo zmajal skeptično z ramami. Dvomil je marsikdo, je li bilo umestno določiti modernemu vesoljnemu svetovalstvu ženā, čegar poslovni red zametuje tisočletne razlike rodu in poklica, pasme in narodnosti, kjer ima jedino besedo le spol, le „večnožensko“, za svoje zborovanje ravno to nekam filistersko, s policijskim duhom preveto deželo „strahu božjega in lepe nravnosti“ in vrhu tega še precej negostoljubno mlado cesarsko rezidenco Hohenzollercev.

Deloma z dobrohotnim pomilovanjem, deloma s strahom je zlasti moški svet pričakoval nastopa „groznih emancipovank“. Navzlic temu, da služi samo na berlinski častitljivi „Friderico-Guilelmini“ modricam 360 izvečine zelo pametnih,

nadarjenih, skromnih in tudi — lepih Evinih hčerā, ki se v vsakem oziru lahko merijo s svojimi moškimi tovariši, se zdé tip moderne žene Nemcu nič manj kakor nam Slovencem vobče še vedno one čudne — oprostite, milostna, trdi, pa značilni izraz! — prikazni emancipirank, katere je rodilo začetno žensko gibanje v Evropi sredi devetdesetih let.

Še vedno so nam pred očmi tiste, sosebno iz Curiha došle študentke in doktorice ter njihove nesrečne posnemalke. Pojavile so se bile več ali manj po vsej Evropi z ognjenim zubljem prosvete in propagande v roki, z visokim glasom zaničevanja, vsepovsod oznanjajoč sovraštvo do moža, a vendar posnemajoč ga v zunanostih — tiste napol ženske, napol moški v eni podobi, — brezspolni fanatiki, dogmatiki in pedanti, katerih zmršene, kratko ostrižene „Titove glave“ z obligatnim moškim klobukom na glavi in nanosnikom, s trdimi fanatičnimi potezami, s cigareto mej nežnimi ustnicami in buršikozne toaleta so se združevale v kaj čudno celoto.

Pa kaj Vam, milostiva, pripovedujem o tem! Saj jih poznate tudi Vi, saj ste mi opetovano tožili, da prav te ženske najbolj ovirajo Vaše plemenito stremljenje! Ali, milostna, tudi teh fanatičnih prvih prvoboriteljic se ne sme podcenjevati. Preveliko navdušenje za malo uvaževano novo idejo jih je zapeljalo predaleč; z vsemi silami in pripomočki so se trudile vzbuditi pozornost nase in s tem na zastopane ideje. Te ženske so pojavi, kakoršne rodi vsaka nova velika ideja v svojem mladem radikalizmu, ki vpliva potem počasi, pa vztrajno na konservatizem, imanenten človeškemu rodu, v čegar dušo se potem polagoma in nečutno vseli nova primes. To resnico, milostna, je iznova potrdil berlinski mejnarodni ženski kongres.

Še pred njegovo otvoritvijo, od 3. junija počenši, je pa zborovala „druga mejnarodna konferenca za volilno pravico ženā“, najradikalnejša in najenergičnejša struja v ženskem gibanju, nekaka jakobinska stranka prihodnjega parlamenta.

Kot rezultat svojih živahnih debat je proglasila program, v katerem se čita značilni stavek,

ki označuje ostre akcente debate: „Vsaka vlada, ki nalaga državljanom davke in jim predpisuje zakone, ne da bi jim podelila pravice do odločbe, ktere se more posluževati moški državljani, zlorablja svojo moč, kar je s pravično vladno docela nezdržljivo“. Organizacija svetovne ženske zveze, ki ima specialno nalogo, priboriti ženi politične pravice, je bil glavni namen, pa tudi zaključek konference. Zastopnice deseterih držav, med njimi tudi Avstro-Ogrske, so takoj pristopile novoustalovljeni zvezi. In miganje z ramami in plašni pogledi so bili po teh dogodljajih tem splošnejši, ker se te „držne“ zahteve niso morda stavile v deželi „neomejenih možnosti“, marveč na konservativnih nemških tleh! Toda resnično: američanski, ondi ne več nenavadni „the suffragist“ je našel svojo pot tudi čez široko morje.

V teh dneh so Nemci z vso pravico lahko rekli: „Wir Deutschen fürchten nur — unsere Frauen und sonst nichts auf der Welt“! Ne glede na te dalekosežne zahteve je bila konferenca še v zunanjem pogledu senzacionalna.

Predsedovala ji je 84 let stara dama svežega duha in živahnega temperamenta: Miss Susan B. Anthony, ki je že leta 1848. prisostvovala v svoji ameriški domovini prvi konferenci za žensko volilno pravico in se navzlic visoke starosti ni strašila daljne poti čez Ocean. V nedeljo, dne 5. junija prigodil se je še dogodek, ki je Berolin nemalo razburil. V originalni, natlačenopolni puritanski američanski cerkvi je propovedovala američanska pastorica Rev. Shaw. Akopram štejejo nemške evangelijske bogoslovne fakultete že dokaj slušateljic, med njimi na berlinski fakulteti obe hčerki trgovskega ministra Möllerja, je bil to vendar celo za tako svetovno mesto, kakoršno je Berolin, nenavaden, občno pozornost vzbujajoč dogodek, ki je pripomogel, da se je splošno zanimanje še bolj osredotočilo na bližajoče se zasedanje ženskega velikega parlamenta.

Posebno pozornost je pa že zaslužil bogati dnevni red, ki ga je imel rešiti ta v svoji delavnosti vzorni, nedosežni parlament!

Pravni položaj žene v javno- in privatno-pravnem oziru, materialno stanje ženskih uradnic in celibat učiteljic, razmerje žene do moža, žena kot mati in gospodinja, poselsko vprašanje, socialno vprašanje, vpliv žene na preskrbo ubožcev, na upravo ječ, alkoholizem in abolicionizem, ženska izobrazba, zlasti dekliške šole, ženski poklici, žene in politične stranke . . . ta in še cela vrsta teoretičnih pa tudi praktičnih, specifično ženskih vprašanj so bila predmet razpravam jednega tedna!

Temeljito razpravljanje toliko važnih vprašanj tekom tako kratkega časa omogoči le skrbna priprava, železna organizacija in disciplina. In v tem oziru je zlasti berlinski krajevni odsek dokazal, da se je od svojih moških kolegov neizmerno naučil. Že prvi pozdravni večer, dne 8. junija je pričal o tem. Dolgo, dolgo pred določeno uro se je zbral v krasni, bujno razsvetljeni dvorani berlinske filharmonije cvet žen in mladenek. Zunanja podoba prvega dne je bila že izboren prognostikon za duh, ki je obvladoval ves kongres. Vso dvorano, vsak kotiček so okrasile nežne roke z bujno cvetočimi cveticami; od vseh strani viseče, omamljiv duh razširjajoče cvetje je poljubljalo rožnatorudeča, navdušenja žareča nežna lica krasnih gospa in deklet, pa tudi snežnatobe le glave častitljivih matron. S sreče in ponosa žarečimi očmi so sedele v svetlih, deloma krasnih toaletah boriteljice za pravice svojega spola: tihe učiteljice, zadovoljne s svojo usodo, a vendar vesele, da se jim smehlja lepša bodočnost, slikarice in knjigovodkinje, filologinje, juristkinje, teologinje, žurnalistkinje, pisateljice, žene vseh poklicev, dame iz visokih slojev berlinske družbe. Prej opisanih, s svojo zunanostjo pozornost vzbujajočih dam skoraj prav nič ni bilo videti! In vedno in vedno nove čete so se vsipale v dvorano. Bilo je kakor bi vstajala iz tal velikanska pestrobojna armada žen. Kakor hudournik drobne užigalice je pogoltnila naenkrat omamljiva povodenj krepkega spola smehljajoče se častnike sv. Hermandade in jih počasi naplavila čez prage vhoda na cestno obrežje; tudi javna oblast resne, nobene šale poznavajoče Pruske je smehljaje — povedila svoje orožje.

Načelnica nemškega odseka, velezaslužna voditeljica gospa Marija Stritt je v krasnih besedah, povdarjajoč velikanski pomen ženskega vprašanja za kulturni razvoj človeštva, pozdravila navzoče zastopnice vseh narodov iz vseh petih delov sveta. Kongresna predsednica, Američanka gospa Mary Wright-Seewall je otvorila nato peti mejnarodni ženski kongres. V elegantnem, predvsem zelo ljubeznivem govoru, v nemščini, pri kateri navadna pravila o členih in padežih ne prihajajo v poštev, je govorila ta simpatična, stasita dama z rožnatonadahnjenimi lici, krasnimi srebrno-sivimi lasmi in vedno poredno-ljubkim smehljajem svoj otvoritveni govor.

Marsikak moški parlament bi si lahko čestital k takemu predsedniku, kakor je gospa Wright-Seewall. S svojim finim, ljubeznivim, a vendar energičnim nastopom je očarala ter si vslužila vso zbornico. Kadarkoli je zadonel njen

veliki zvonec, vselej je zavladata grobna tišina v tisoče in tisoče ljudi obsegajoči dvorani.

Ali prvi večer je bil le slab oznanjevalec tega, kar je sledilo! Napočil je 10. junij, drugo javno zborovanje, veličastna manifestacija za svetovni mir!

Uro pred začetkom zborovanja sem bil že pred filharmonijo; toda neizprosni nepremični Cerber je stal že neomajno pred vratni — znak, da je že davno vse prenapolnjeno. Zaman je zahtevala vedno naraščajoča množica vstopa, Cerber je ostal nem.

Tedaj mi je šinila v glavo dobra misel. Vedoč, da ni nobene zastopnice slovenskih žen na kongresu, ker bi inače naša osmeroglavna berlinska kolonija brezdvombeno izvedela za veseli dogodek vsaj začasne pomnožitve, omehčal sem končno neusmiljenega vratarja, da je poklical poveljnico kompanije rediteljic.

Razkladajočega mej napol odprtimi vratni došli ljubeznivi mladi dami, da sem jedini zastopnik malega narodiča slovenskega na kongresu, potisnila me je prerivajoča se množica v vestibul in bil sem — na kopnem. Energična dama me je peljala hočeš nočeš v dvorano, in sicer — pomislite, milostna! — naravnost pod govorniško estrado mej mogočne zastopnike šeste velevlasti! —

Tako, milostna, sta bila tudi slovenski narod in slovensko časnkarstvo, akopram, žal, le po moji malenkosti, pa vendarle zastopana v tem parlamentu.

To „stanje v sili“, menim, da mi ne podeljuje le aktivne legitimacije, marveč mi nalaga naravnost moralčno dolžnost, napisati Vam, milostna, to skromno poročilce.

Preden sem se pa še dobro zavedel v ne navadni mi ulogi, vzdramil me je krepek glas velikega zvona, ki ga je zavihtela prvomestnica Mary Wright-Seewall. V „klasični“ nemščini je predstavila prvo govornico, burno pozdravljeno našo baronico Berto Suttnerjevo.

Krasna, v črno odeta postava z dolgim beloobrobljenim črnim pajčolanom na osiveli glavi, z duhovitim, izrazitim obrazom, s črnimi, melanholičnimi, tja v drug svet se izgublajočimi svetlimi očmi, s krepkim, a boleznim, skoraj prosečim glasom, je Berta Suttnerjeva že zunanje velezanimiv pojav.

Počasi, a neizbriso, kakor bi nabijal z nakovalom, so se vtiskale vendar še bolj njene vseskozi duhovite misli v srca nepremične tisočglave množice, ki je skoraj s svetim strahom slušala težke obtožbe današnje merodajne družbe

iz ust proslule Avstrijanke. Podavši na kratko zgodovino mirovnega gibanja, naštevši dosedanje, gotovo nemale uspehe, posebno vedno bolj se razširjajoče razsodilne pogodbe mej mnogimi državami, za katere nima najmanj zaslug govornica sama; ožrši se kratko na rusko-japonsko vojno, ki tako glasno kliče po miru, je začrtala znamenita pisateljica nalogo, ki jo zavzemaj žena v sveti vojni za mir. Doslej se je navadno klicalo v „mirovnih zborovanjih“ ženam in mladencam: varujte svoje može in sinove, varujte svoje brate! In žene, slušajoče ginjene, s solzami v očeh te besede, kupujejo, prišedši domov, svojim otrokom vojake iz lesa in svinca, vzbujajoč jim tako veselje do vojaškega stanu, in smatrajo za posebno čast, spraviti svoje otroke v kadetne šole; v mladih srcih se pa goji še nadalje posebna ljubezen za „dvojnato sukno“ s prezirom vsega drugega moštva. Žena pričinja vplivati na mirovno gibanje šele sedaj, stopajoča iz svojih dosedanjih spolnih mej; nova, moderna žena bo izprevidela, da je vojna nesreča, bič, ki tepe človeštvo, sankcija surove sile. Zaradi tega se mora razviti nov človeški in s tem nov ženski tip. Doslej se je najbolj proslavljala žena, ki je raje videla svojega sina mrtvega nego neslavnega; odslej bo stala najvišje ona žena, ki se ne zgraža nad vojno le, ker ji ugrablja najdražje, namreč ker je prepričana, da prinaša vojna smrt in pogibelj za vso družbo. Žene postanejo pametna polovica pametnejšega človeškega rodu; one ne bodo več smatrale za svoj vzor „viteškega“ moža, slavnega zaradi svojih slabosti, marveč onega, ki združuje pogum in duhovitost, milino, delavnost in miroljubnost.

Dobrohotni obzir, ki ga ima svet dosedaj za ženske slabosti, za pomanjkanje logike, smešno koketiranje, pretirano gizdavost mora prenehati; pametna ženska generacija se mora ustanoviti z logičnim razumom, izobraziti in dobrosrčna.

Dolgo, dolgo še ne bo mogla žena odločati o vojni in miru, a tega ji nihče ne more zabranjevati, da bi ne pošiljala svojih želja mej svet, da bi ne prinašala nekoliko sreče, da bi ne olajševala nekoliko gorja. Žena se ne more več, kakor v starem veku, vreči mej vojnike s svojim telesom, pač pa more posredovati s svojo dušo in sme poizkušati ustavljati prelivanje krvi!

Nepopisen je bil vtisk, ki so ga zapustile govorničine besede, ki so se čule kot ognjevit

LADY ABERDEEN.

manifest vesoljnega ženskega srca, kot velik, menda najtežavnejši pa tudi najplemenitejši del ženskega programa!

Resnično, ponosen sem bil, milostna, kot Avstrijec, da je bila moja širša domovina tako častno zastopana!

Bilo je, kakor bi nastopil nov binkoštni praznik za žene; druga za druga so prihajale vsaka v svojem jeziku oznanjevat svetovni mir in vse so se umele: častiljiva francoska matrona gospa Bigelot, katere prsi je krasila „častna legija“, — „general v ženski vojni za mir“, stara, po duhu še vedno mlada in krepka Miss Anthony, — impozantna kraljevsko stasita lady Aberdeen, soproga irskega podkralja, — za berlinsko delavstvo prezaslužna, v socialnem delu osivela, mala, simpatična gospa Lina Morgenstern, — resna švicarska zastopnica, pogumna Švedinja, temperamentna Italijanka, zanimive zastopnice iz Kanade, Tasmanije, Cejlona, skratka žene vseh narodov in držav, le — Slovan zopet ni bil zastopan, tudi Rusija ne, navzlic temu, da je samo na berlinskem vseučilišču 60 ruskih slušateljic, a tudi nobena Japonka ni proglašala miru. Umevno!

Bila je to krasna nepozabna mi manifestacija!

Tem javnim zborovanjem so sledila do 18. junija posvetovanja v sekcijah, katerih štiri

so zborovale vsak dan naenkrat. Vse je bilo zadivljeno od resnobe, stvarnosti in temeljitosti razprav; vse je občudovalo elegantno debato, govorniški dar referentinj, dijalektiko in — discipliranost.

Moje pismo, milostiva, bi se preveč raztegnilo, ako bi Vam hotel poročati o vseh govorih, zaključkih in dogodkih; najdete jih itak doslovno zabeležene v došli Vam ženskih strokovnih listih. Jaz smatram za svojo nalogo le, izporočiti Vam o vtisku, ki ga je zapustil kongres na slovensko „dušo“.

Radi kuriozitet Vam le še omenjam, da je napravilo globok vtisk, ko je dama črne polti Miss Mary Church-Teryll povdarjala, da bi bila še danes sužinja, ko bi predvsem američansko žensko gibanje ne bilo odpravilo čase sužnosti, in ko je koj drugi dan turška princezinja Hairie ben Aiad protestirala proti še obstoječi beli sužnosti v turškem haremu.

Ako naj nakratko označim vtisk kongresa vobče, tedaj moram reči, da je bil ta kongres pravi triumf za moderno ženo.

Vse kaže, da je žensko gibanje prebolelo svoje otroške bolezni: pretiranost in fanatizem.

HAIRIE BEN AIAD.

Vse izjave so bile prevete od dobrodejne resnobe, objektivnosti in praktičnosti; niso se čule le tožbe o žalostnem stanju žene, ne le klici po teptanih ženskih pravicah, marveč so se povdarjale tudi dolžnosti; ni se čul le klic: brez moža in proti možu, marveč ž njim in na njegovi strani v boj skozi življenje!

Skratka: iz vsega kongresa je velo prepričanje ženstva, da je mejsebojno razmerje obeh spolov ono, ki ga je učen berolinski anatom Waldeyer tako lepo označil, primerjajoč ga razmerju mej desnico in levico. Roki se mejsebojno izpopolnjujeta, ne da bi bila vsaka za ista dela sposobna, dasi nista jednakovrstni, pač pa jednakovredni. Ako se tej primeri pritrdi, tedaj se mora pač priznati, da je bila levica doslej umetno zavirana in je vsled tega zaostala. Da pa levica, zavedajoča se svoje moči, za desnico v spretnosti prav nič ne zaostaja, je jasno pokazalo zasedanje ženskega parlamenta.

To je bil občni vtisk. Najboljši dokaz temu je bilo, da se je prej sikajoči tisoč in tisočglavi velikomestni nestvor, babilonski zmaj na Sprevi pohlevno zvil pod nogami „mejnarodne žene“ v obožujočem občudovanju.

Sijajen vzprejem se je vrstil drug za drugim; pri cesarici, državnem kancelarju grofu Bülowu, v mestni hiši itd., najboljši znak izpremenjenega položaja.

Dovolite mi, milostna, le še par opazk! Glasno se je razlegal v vseh zborovanjih glas žene po parlamentarnih pravicah in časteh. Moj Bog, milostna, ali ne zahtevate s tem tako nujno nekaj, kar že imate v najidealnejši obliki! Kaj je ženski kongres drugega nego parlament? In poleg tega vesmir obsegajoči, vesoljni svet pretresujoči, vse človeštvo vsebujoči! Noben drug parlament na svetu se ne more meriti ž njim v intenzivnosti vpliva, v delovanju in uspehih, tudi angleški ne! Ne vem, če se, milostna, vse naše sestre dovolj ozavedajo, da je ta ženski parlament brezprimeren moderen kulturni uspeh, na katerega žena ne more biti nikdar dovolj ponosna!

Sedem do osem milijonov ženâ, devetnajst državnih ženskih zvez, od Kanade do Avstrije je združenih v mejnarodni ženski zvezi. Ti milijoni so gotovo elita narodov, so izvestno duševno visoko stoječe osebnosti. Izvoljene voditeljice imajo tedaj za seboj moč, kakoršne nima noben drug parlament na svetu. Ravno dejstvo pa, da se je prav ženi posrečilo ustanoviti ves svet obsegajočo, občno politično organizacijo, zdi se mi odločilno za prihodnji razvoj ženskega gibanja. Mož

še doslej ni mogel rešiti tega važnega problema; mož ne deluje črez meje svojega naroda in svoje pasme.

Svetovna zveza žena bo imela posledice, ki jih svet sedaj še ne more pregledati, zlasti ako bo še nadaljevala na novi poti ne v sovraštvu do moža, marveč v zvezi ž njim, izpopolnjujoč njegovo delo in izjednačujoč njegove zmožnosti, stremila po kolikormožni intenzivni uporabi ljudske moči, kakor je to pokazala v Ameriki.

In s tem sem došel do zanimivega problema! Se Vam li, milostna, ne zdi čudno, da je Evropa zapustila svoje radikalne tendence pod vplivom novega sveta, da pripoznava moderna evropska žena potrebo moškega sodelovanja šele, odkar se je začela družiti z ameriškimi sestrami? — Ste-li že premišljevali o vzrokih dejstva, da je imela Amerika in ž njo anglo-saksonska germanska rasa doslej premoč v ženskem vprašanju? — Zakaj je Amerika zibelj in eldorado ženskega gibanja? — Je-li politična prostost vzrok temu? — Odgovor je po mojem mnenju prav tako lahek kakor važen: Anglosaksonec je bil postavljen kot kolonizator novega sveta naenkrat na velikanske komplekse zemlje. Vsaka človeška roka in vsaka, menda prej zaničevana glava je bila tu neizmerne vrednosti. Ker število moških v primeri z množino dela nikakor ni bilo zadostno, je postala žena pomočnica moža pri njegovem delu, postala je njegova, skoraj jednakouvaževana tovarišica. Delo, ki ga je izvrševala žena, ji je priborilo brez sile, kar samo ob sebi one pravice in časti, ki jih američanska žena uživa že dolgo.

Še značilnejši je položaj v Avstraliji! Ondi je dosegla žena že politično polnoletnost, parlamentarne pravice, ker neizmerno majhno število prebivalstva v razmerju z velikostjo ozemlja, ki se mora kolonizirati, provzroča, da je treba uporabiti in vslužiti vse človeške sile. Zdi se mi, da tiči ravno v teh zgodovinskih dejstvih pravec ženskega gibanja. Če potrebuje narava in narod žene kot sotrudnice moža, ji nobena moč in noben predsodek sveta ne more zapreti poti do novih dolžnosti, pravic in časti.

Seveda tudi žena ne bo mogla odtrgati brez truda zrelega jabolka, tudi njej ne bo prihranjen boj. Toda po pravici se ceni in smatra za gotovo, neodvzemljivo posest le ono, kar je s srčno krvjo priborjeno in s trdim delom pridobljeno. Pojma darila in miloščine narava in logika ne poznata; moderna žena ga tudi po pravici zavrača. Vsa posest, vsa krepost, vsa čast je plen zmagujočega, plemenitejšega duha v vekovečnem boju vseh

proti vsem. Tudi žena si ne more stresti nebeških darov kar naenkrat v naročje, tudi ona mora počasi, premišljeno in trudoljubivo snemati jedno zvezdo za drugo z idealne modrine in jo vdlovati v veličasten ženski dijamant kulture.

Postanek, rast, pot proti nebu je strma, prav, prav počasna pa — gotova.

Kdaj se je sploh kaj odreklo ženi, temu dobremu geniju človeštva, kar je resno hotela in prepričevalno utemeljila?

Bojim se, milostna, da Vas že predolgo nadlegujem s svojim poročilom in sem le preveč

pokazal, da sem postal to, kar znači moje rodbinsko ime. Oprostite mi blagohotno mojo dolgoveznost!

Morda mi kak srečen slučaj omogoči, da Vam v petih letih sporočim o šestem kongresu iz Kanade! Upam pa, da bom mogel tedaj poročati tudi o imponujočem nastopu kake dražestne — Slovenke, vsaj — američanske!

S to željo, milostna, Vas rodoljubno pozdravlja iz tujine, poljubljač Vam roko udani Vaš

Dr. Marijan Paulus.

LEPA PESEM.

I.

Bela breza se zdramila
je iz polunočnih sanj,
mojo drago že pozdravlja
beli dan.

V črne se lase zapleta
jutranji ji žar,
jo poljublja, se izgublja
ji med grudi par.

Oj, devojka, oj, Marica,
zlata solnčna hči!

Ljubim te in te zasnuhim
ko se leto pomladi.

II.

Kje je moja sladka sreča,
kje je zora mi blesteča?
Vmiri se, oj, srce moje,
na obzorju že svetlo je,
zarja, zarja že izhaja,
k meni ljubica prihaja,
že prihaja, sladko poje:
„Naj poljubim te, premili,
na obrvi slavne tvoje!“

Aleš Žagar.

NOTTURNO.

Na zemljo sije lunica
svoj blaženi pokoj.
Odpri, odpri mi, ljubica,
da bom pri tebi nocoj!

Glej, prišla je že črna noč
in zvezde na nebu sijó;
a jaz še nisem zaprl oči,
ker te ljubim premočno.

Od daleč prišel k tebi sem,
moje srce tebe želi;
moje srce je prav žalostno,
tak dolgo te videlo ni.

Odpri, odpri mi, ljubica,
da bom pri tebi nocoj,
in moji duši veselje daj
in mojemu srcu pokoj.

Alojzij Gradnik.

O POLNOČI.

Ne boj se, zunaj je noč,
le veter v cvetju igra . . .
„Ljubita se, nihče ne vidi,“
tiho šepeta . . .

Ne boj se, zunaj je noč,
le zvezda skoz okna blišči;
a zvezda ničesar, nikomur,
nikdar še povedala ni.

Ivo Zoran.

S. MAGOLIČ:
LJUBLJANSKI
SOKOL
1863—1904.

PRAZNIKI SLOVENSKEGA SOKOLSTVA V LJUBLJANI 16., 17. IN 18. JULIJA T. L.

Druga olimpijada slovenskega Sokolstva! Pregledati vrste našega Sokolstva, premotriti njega življensko silo, prepričati se o njegovem napredku, o njegovih uspehih, o njegovem vplivu na narodno-politično življenje Slovencev — to je bil namen temu tako sijajno uspelemu zletu Sokolov slovenskih. Častiti 40letno rojstvo ljubljanskega Sokola ob tej priliki — to je dalo povod krasnim praznikom.

Krepimo telo, bistrimo duha in blažimo dušo svojo, tako uči sokolska misel, da po tem potu postane ves rod močan, silen in nepremagljiv!

Veličastna misel! Slovensko Sokolstvo pa je na zadnjem zletu dokazalo, da se je resno lotilo svojega dela ter pričelo izvajati svojo idejo. Videli nismo samo, da je naše Sokolstvo znatno pomnožilo svoje vrste, da je sprejelo vase vse stanove in sloje, temveč da izvršujejo te vrste ono podrobno delo, ki pričinja pri poedincu, prehaja na društvo in pride do svojega vrhunca pri narodu.

Naša narodna vojska je pokazala predvsem vzorno disciplino, brez katere si tesne organizacije, urejenega ustrojstva niti misliti ne moremo. Mnogoštevilne skupine brez discipline ni mogoče enotno urejati in je voditi do enega cilja. Veselja in radosti nam je igrala duša, videč te mnogobrojne iz raznih daljnjih krajev došle

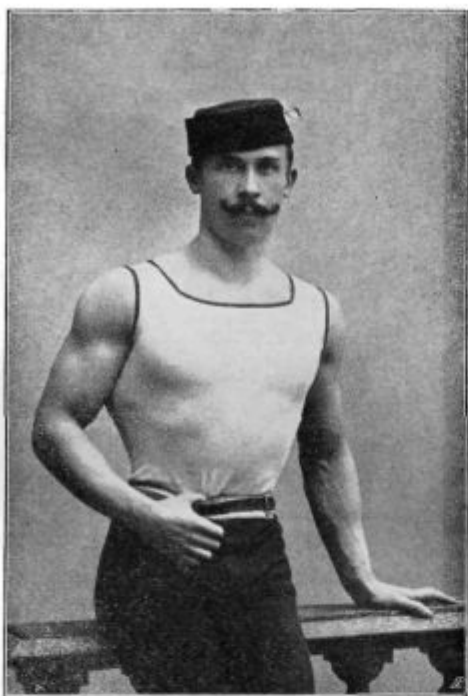
čete, ki so stale, korakale in se gibale na kratko povelje kakor en mož.

S prireditvijo vsesokolskega zleta si je ljubljanski Sokol natovoril velikansko delo, dovršil pa ga je častno brez hibe.

Odbor ljubljanskega Sokola, ki mu od l. 1895. stoji na čelu dr. Ivan Tavčar, mož izrednih

Dr. IVAN TAVČAR.

Dr. VIKTÓR MURNIK.

vrnin in krepkega slovenskega značaja, ne bi bil vzmogel vsega dela, da mu niso priskočili na pomoč drugi gospodje, dame slovenske, da, vse občinstvo ljubljansko. Najplemenitejši podpornik pa je bilo stolno mesto slovensko Ljubljana, ž njo pa njen načelnik in župan, Ivan Hribar.

Slavnostni odbor, ki mu je bil vodnik podstarosta dr. Vladimir Ravnihar, si je razdelil delo v razne odseke: tehnični odsek (načelnik dr. Viktor Murnik), stanovanjski odsek (načelnik Viktor Rohrman), veselični odsek (načelnica dam gospa Franja dr. Tavčarjeva, načelnik gospodov dr. Fran Tomišek), jezdni odsek (nač. dr. Josip Kušar) in končno časnikiarski odsek. Izid slavnosti je dokazal, da je veliki stroj izbornu opravljal svoje delo.

V soboto, 16. julija so prihajali naši gostje. Vsi narodi slovanski so poslali svoje zastopnike; Čehi pa, naši učitelji, so prišli gledat svoje učence v presenetljivo velikem številu (do 1000). Vseh sokolskih udeležencev je bilo blizu 2000.

Slavnosti je otvoril sijajen koncert Glasbene Matice, te naše najodličnejše zastopnice na glasbenem polju slovenskem. Pod vodstvom koncertnega mojstra Mateja Hubada je 150 članov broječi mešan zbor peval najboljše skladbe domačih skladateljev ter narodne pesmi.

Na komersu je slovensko Sokolstvo oficijalno pozdravljalo svoje goste, ki so pa nazdravljali mlademu, a čilemu slovenskemu Sokolu.

Nedelja je bila dan telovadbe. Tu smo imeli priliko gledati delo sokolsko, obenem pa obču-

dovati s tem delom pridobljeno vztrajnost. Ob 6. zjutraj je bilo že vse, kar telovadi, na telovadišču. Tekmovalne telovadbe se je udeležilo do 400 telovadcev, porazdeljenih po 6 v eno vrsto. Tekmovale so vrste med seboj: gostje zase, slovenski Sokoli zase, v višjem ter v nižjem oddelku. Tekmovalna telovadba se je zaključila vsled presledkov stoprav ob 9^{1/2}. zvečer. Dopoldne so bile še izkušnje za popoldansko javno telovadbo.

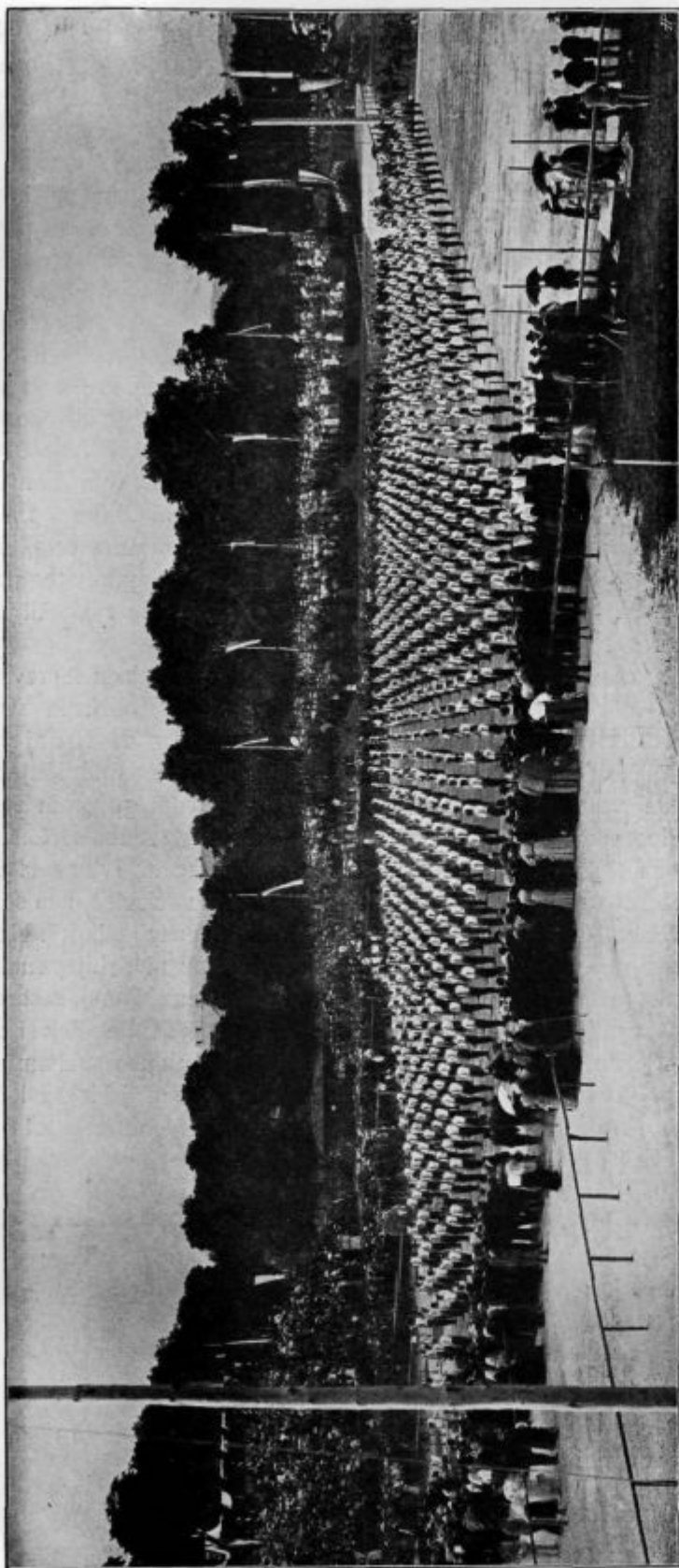
Opoldne je Sokolstvo nastopilo k slavnostnemu izprevodu. Na tisoče in tisoče ljudstva je nestrpno čakalo tega trenutka in tisoče in tisoče pozdravov je donelo nasproti narodnim polkom našim. Izprevod ste spremljali dve godbi. Spredaj kavalkada slovenskih Sokolov, za njimi Čehi z zastavo Češke Obce Sokolske; za Čehi so prišli Hrvatje in Slovenci kakor ena bratska četa, ki jih je vodilo šestnajst sokolskih praporov ter staroste in njih namestniki. Izprevod je zaključil jubilar, ljubljanski Sokol.

Pred mestno hišo so pričakala izprevod narodna društva z zastavami ter občinski svet ljubljanski z županom g. Ivanom Hribarjem na čelu. Sokolstvo se klanja beli narodni Ljubljani! Burno je pritrjevalo krasnim govorom staroste dra. Ivana Tavčarja, staroste Češke Obce, dra. Scheinerja ter župana Ivana Hribarja. Pretresljiv je bil prizor in solze so nam stopale v oči, ko je to tisočero občinstvo odkritih glav pelonaše narodne himne „Hej Slovani“, „Lijepa naša domovina“, „Kde domov muj?“ in „Naprej, zastava Slave!“ To je bil najsrečnejši trenutek slavnosti, ki se je globoko vtisnil v dušo vsakomur!

Pokrovitelj, mesto Ljubljana, je izkazal še posebno pozornost Sokolstvu, priredivši mu slav-

FRANJA dr. TAVČARJEVA.

PROSTE VAJE SLOVANSKIH SOKOLOV.

nosten obed v Nar. domu ter povabivši nanj vse oficialne zastopnike zbranega Sokolstva in žurnalistike; do 350 častnih gostov je gostila mestna občina. Odveč bi bilo navajati krasni županov, v vseh slovanskih jezikih izusteni pozdrav Sokol-

stvu, kakor tudi ostale govore odličnih naših ter tujih govornikov. Ideja slovanske vzajemnosti in Sokolstva je bila jedro vsem tem govorom.

Le prezgodaj je prišla ura, ki nas je klicala k najimenitnejši točki vsega vzporeda, k javni telovadbi. Vse prostrane tribune polne občinstva, na tisoče gledalcev je hotelo biti sodnik javni preizkušnji o delu sokolskem. To delo je dobilo najvišjo odliko!

Blizo 800 telovadcev je hkratu nastopilo k prostim vajam. Že točni nastop te množice, ki se je liki veletok razlila po telovadišču, je vplival tako silno na gledalce, da so s šumnim ploskom ter z burnimi klici dali duška svojim čustvom. Tehnični odsek nam je tu podal uspeh svojega dela in priboril si je namah venec slave. Da pa je slovensko Sokolstvo zamoglo bok ob boku na isti stopnji ostati s starimi, izvežbanimi češkimi telovadci — to je zasluga dra. Viktorja Murnika, nevtrudnega in vztrajnega načelnika ljubljanskemu Sokolu, regeneratorskega slovenskega Sokolstva. Slovenskega naraščaja, ki je vadal pod vodstvom Burgstalerja vaje s palicami in v skupinah, smo našteali skoraj 100 članov.

Še bolj kakor tem našim bodočim Sokolom smo se divili nastopu slovenskih telovadk pod vodstvom marljive načelnice gospe Jos. Kajzeljeve. Vadle so, 88 po številu, vaje s kiji. Mlado žensko telovadno društvo v Ljubljani, ki mu načeluje gospa Franja dr. Tavčarjeva, ter ženski odsek Sokola v Idriji smeta biti opravičeno ponosna na ta svoj nastop ter pred češkimi stro-

gimi sodniki prebito izkušnjo.

Najtežavnejša telovadna točka so pač bile vzorne vaje izbranih slovenskih telovadcev. S telovadbo na orodju je slovensko telovadstvo zaključilo svojo telovadbo. Sodba je toli častna kakor

KAVALKADA PRED MAGISTRATOM.

sodelovala vsa pevska društva ljubljanska ter Žirovnikov zbor iz Št. Vida. Igrala sta dva orkestra in nastopilo je 90 tamburašev pod vodstvom B. Kajzelja. Priredba v velikem slogu je privabila tudi primerno število obiskovalcev — 20.000.

V ranem jutru so odhajali ljubi nam slovanski gostje deloma na Bled, največ pa v Postojno gledat in občudovat sicer malo, zato pa tem krasnejšo, z vsemi čudesi narave bogato obdarovano domovino Slovencev.

Tako so minili prazniki slovenskega Sokolstva v čast vsega naroda; minili so, a zapustili v nas eno, t. j. osrečujoče čustvo, da so spoznali bratje Čehi, Rusi, Poljaki, Hrvatje, Srbi in Bolgari, kako živo jih ljubimo in da smo spoznali sami, kako nas ljubijo naši gostje! Ideja sokolska se je utrdila iznova, z njo pa se je manifestirala pred vsem svetom ideja vseslovanske vzajemnosti, ki je naš up in naš spas!

Dr. —r—r.

kratka: pridobilo si je izpričevalo vzposobljenja, njegovo telovadbo smemo imenovati **sokolsko** telovadbo in s tem je slovensko Sokolstvo postalo enakovrstno češkemu Sokolstvu!

Velika večerna ljudska veselica na širnem travniku pod Tivolijem je bila namenjena zabavi in razvedrilu. Ta namena je dosegla v polni meri. V 19 paviljonih je bilo skrbjeno za krepčila. Gostom so stregle najodličnejše dame. Pri koncertu so

SPREVOD SOKOLSTVA PRED MAGISTRATOM.

Dr. JOSIP KUŠAR.

LISTEK.

KNJIŽEVNOST.

Tehnični nemško-slovenski slovar. Odbor „Matiče Slovenske“ je izvolil odsek, ki naj pripravi vse, kar je treba za izdajo „tehničnega nemško-slovenskega slovarja“. V ta namen se obrača ta odsek do vseh, ki so morda že nabirali ali še nabirajo tehnične izraze, bodisi med narodom, bodisi po tiskovinah, s prošnjo, da mu blagovolijo svoje zbirke dati na razpolaganje ali mu vsaj naznaniti, kakšne zbirke imajo, t.j. v kakšne tehnične stroke spadajoče in kako obširne, in ali bi jih bila volja nabrano gradivo v porabo prepustiti „Slovenski Matici“ za slovar, ki se ima o svojem času izdati. Dopisi, tičoč se te stvari in zbirke, naj se pošiljajo „Slovenski Matici“ v Ljubljano. — Naj takoj poizkusimo začrtati pot, ki bi naj se hodilo po njej, da pridemo najhitreje do popolnega slovenskega tehničnega slovarja. Sestaviti potrebni nemško-slovenski tehniški slovar ni malenkostna stvar in sicer posebno zaradi tega ne, ker tehniške literature slovenski jezik skoraj ne pozna. Vendar se da po našem skromnem mnenju delo izvršiti v primerno kratkem času. Zato pa je predvsem potrebna volja in nekoliko požrtvovalnih in delavnih moči. Da se torej stvar predolgo ne zavleče in da pridemo brez velikih ovinkov do popolnega slovarja — ker s polovičarskim nam ne bo ustrezno —, je potreba postopati po dobro prevzdanem načrtu. Moj nemerodajni obris načrta je ta: Predvsem je potreba zbrati tozadevno nemško gradivo, kar je z ozirom na popolnost nemške tehniške literature dokaj lahka stvar in še posebno zaradi tega, ker imamo delavcev, ki so jim obsežne tehnične knjižnice na razpolago. Ti delavci so sosebno slovenski tehniki na Dunaju in v Pragi in poleg teh tudi slušatelji gorske akademije v Ljubnem in zemljedelske visoke šole na Dunaju. Kluba slovenskih tehnikov na Dunaju in v Pragi se že itak več let pečata z zbiranjem tehniških terminov in se bodeta torej rada posvetila stvari, ako se jima odkaže primerno delo. Pripravljalni odsek za tehniški slovar naj bi torej stopil v dotiko predvsem s tehničnim klubom na Dunaju in z onim v Pragi ter ju povabil, da za podlago dela izcrpita oziroma izpišeta po abecednem redu vse izraze oziroma besede iz jednega velikih nemških tehniških slovarjev in jednega velikih nemških tehniških leksikonov. Tak slovarji in leksikoni so n.pr.: Karmarsch u. Heeren's technisches Wörterbuch, 11. Bände; Lueger, Lexikon der gesamten Technik und ihrer Hilfswissenschaften, 7. Bände. Dobro se dajo porabiti v ta namen tudi knjige: Abel, Allgemeiner Bauratgeber in Andes, Technisches Lexikon für alle Industrien und Gewerbe itd. Delo bi se moralo razdeliti tako, da prevzame vsak omenjenih klubov polovico dela, da n.pr. tehniki na Dunaju izcrpijo Karmarsch-Heerenov slovar, tehniki v Pragi pa Luegerjev leksikon in eventualno tudi druge omenjenih slovarjev in leksikonov. — S tem bi bila ustvarjena podlaga za besedilo slovenskega slovarja. To pa še ni vse, kajti za hitro in obenem popolno delo je potreba izcrpiti po abecednem redu tudi nemške izraze iz posameznih tehniških strok posebej, in to predvsem zaradi tega, da se ustvari širša podlaga delu in da se obenem omogoči sodelovanje onim v praksi stoječim strokovnjakom iz posameznih strok, ki jim nedostaja časa za tako zbiranje besed, ali jim pa primanjkuje potrebna strokovna

literatura. Tudi za to delo bi se dali pridobiti tehniki na Dunaju in oni v Pragi, kakor tudi slušatelji gorske akademije v Ljubnem in oni zemljedelske visoke šole na Dunaju, ker le njim je tehniška literatura popolnoma pristopna in poleg tega štejeta tehniška kluba na Dunaju in v Pragi lepo število članov, ki si delo lahko med seboj razdelé in ga tako pospešijo. Posebej bi se torej morali izcrpiti izrazi iz stavbinske stroke (Hochbau), in inženerske stroke, iz strojne ali mehanske stroke in iz kemične stroke, v katero spadajoče izraze izcrpi pisec teh vrstic sam. Poleg teh pa bi bilo dobro zbrati besede tudi iz gornišstva (Bergwesen) in zemljedelstva (Bodenkultur). — Samo ob sebi je umevno, da ne zadostuje, ako se zberó samo strogo tehniški izrazi, ampak potrebno je izcrpiti tudi one iz tehniških pomožnih ved, kakor so matematika, mehanika, fizika, živalstvo, rastlinstvo, rudništvo, geologija, astronomija, mikroskopija, bakteriologija itd., kolikor so v tehniki v porabi. — Iz vsake stroke imajo Nemci obširne ročne knjige (Handbücher) s slovarji in tudi tehniške slovarje posebej; zato delo ne bo tako zamudno in težavno, kakor se kaže na prvi pogled. — Ako se z delom kmalu prične in se delavci dobro organizujejo, tedaj se da do zvršetka tekočega leta zbrati ne le skupno nemško tehniško besedilo, ampak tudi ono iz posameznih tehniških strok, iz gornišstva in zemljedelstva.

Ko bo zbrano nemško besedilo iz posameznih strok, da se hektografirati in potem se razdeli med praktične strokovnjake, da besedilo pregledajo ter obenem tudi vpišejo k nemškim besedam slovenske izraze, kar jih imamo v Wolf-Pleteršnikovem slovarju in kar jih dopoljšujejo zbiratelji. One tehniške besede pa, ki jih slovenski jezik še ne premore, vzame se iz češčine, poljščine ali ruščine. Na Hrvate in Srbe se ne moremo dosti naslanjati, ker niso v tem oziru dosti na boljšem, kakor mi. Čehi, Poljaki in Rusi imajo svoje tehniške visoke šole in tedaj tudi vse potrebne tehniške izraze. Ti izrazi, naj si bodo srbsko-hrvatski, češki, poljski ali ruski, sprejmo se, ako so prikladni našemu jeziku, brez vsakega pomisleka v slovar. Da je zato slovanska tehniška literatura (slovarji ali specialne knjige) neobhodno potrebna, tega menda ni potreba posebej povdarjati. Kaj pa imajo v tem oziru drugi Slovani in kaj se naj nabavi, o tem poizvedovati in preiščevati bo dovolj časa, dokler se vrše predpriprave z zbiranjem nemških izrazov. Ko pa bo nemško besedilo gotovo, tedaj bo lahko tudi na razpolago dovolj slovanske literature, ker denar oziroma kredit za to je že pripravljen oziroma dovoljen. V času, ko se pregledajo izrazi iz posameznih strok in se prelagajo v slovenščino, pregleda skupina slovenskih tehnikov na Dunaju ali v Pragi iz nemških slovarjev in leksikonov izcrpljeno nemško besedilo ter vzame najpopolnejše za podlago in ga izpopolni z izrazi družih ter šele na ta način stvori glavno podlago oziroma generalni register slovarja. Ko bo to dovršeno in bodo tudi prelagatelji iz posameznih strok gotovi, vpišejo se zbrani slovenski izrazi v glavni nemški register tako, da pride poleg že zapisane nemške besede slovenski izraz. Ker je urejeno vse gradivo po abecednem redu, se to lahko hitro izvrši in sicer posebno zaradi tega, ker se mora dela udeležiti več posameznikov, izmed katerih prevzame posameznik po nekoliko črk. Seve, da je potreba odstraniti vse, kar bi

utegnilo povzročiti kako zmešnjavo. Zato bi bilo najboljše, da vpišejo slovenske besede v glavni register strokovnjaki iz posameznih strok in sicer iz vsake stroke po eden. S tako delitvijo dela bi se stvar poleg tega tudi jako pospešila. Če se na tak način pripravljeno delo še enkrat vestno pregleda in potem izroči jezikoslovcu, da ga z jezikoslovnega stališča premotri in popravi, tedaj bi bilo delo zrelo za tisek. Od tehniškega slovarja se namreč ne sme in ne more zahtevati nič več in tudi nič manj, kakor da nam vestno poda tehniško besedilo s pravnim pomenom besed brez nepotrebnih priveskov. Saj tu ne gre za jezikoslovno-znanstven slovar, kajti oni, ki se bodo posluževali tehniškega slovarja, rabijo edino pravo besedo brez vsacih pridakov.

Ako se stvar dobro premisli in organizuje, tedaj dobimo Slovenci v poldrugem letu ali vsaj v dveh letih popoln nemško-slovenski tehniški slovar, ker je že zdaj gotovo, da bodo slovenski tehniki in tudi drugi strokovnjaki drage volje posvetili svoje moči prepotrebni in važni stvari. Tako bo ustrezno slovenskim tehnikom, industrijalcem, obrtnikom, in trgovcem, ki že dolgo željno pričakujejo tehničnega slovarja.

Ing. chem. J. T—k.

A. P. Čehov. Zadnji meseci so za ruski narod nesreči polni, in usodni udarci padajo nanj zaporedoma z vedno hujšo vehemenco. Moderna ruska mornarica je izgubila genialnega Makarova, moderno slikarstvo je izgubilo mojstra Vereščagina in sedaj je izgubilo moderno rusko slovstvo enega največjih, najpriljubljenejših, najpopularnejših svojih prvoboriteljev: 15. julija je umrl v Badenweilerju nenadoma Anton Čehov, ki smo zrl Slovani nanj z največjim ponosom ter smo ga ljubili od srca. A. P. Čehov se je rodil l. 1860. v mestecu Taganrog ob Azovskem morju. Bil je sin kmeta, ki se je bil udeležil boja za osamosvoje. Svoje študije je dovršil Anton Pavlovič v Moskvi ter je pretrpel mnogo bede. Že kot dijak je zategadelj začel pisati za kruh in delovati na polju ruske književnosti. Vendar je dovršil vseučiliške študije in postal zdravnik. Toda posvetil se je literaturi. Pisal je spočetka šaljive črtice in satirične novelice v „Budilnik“, „Strekoza“ in „Oskolke“. L. 1887. je izdal prvi zbirki svojih povest: „Humoristične povesti“ in „Pestre povesti“. Kmalu pa je postal tudi sodelavec najuglednejših ruskih časnikov; zlasti so prinašali njegova dela „Novoje Vremja“, „Peterburgskaja Gazeta“, „Ruskaja Mysl“ in „Žizn“. Svoje najboljše novele je izdal v zbirkah „V somraku“ in „Mračni ljudje“ (1888.) Dve leti pozneje je izdal zvezek „Povesti“ in nekaj časa za tem dve noveli, vsako v posebni knjigi: „Dvoboj“ in „Celica št. 6.“ ter zbirko „Slik in povesti“. Sedaj se dobiva popolno rusko izdanje Čehovih del tudi že v založbi Marksa v Peterburgu kot prilogo „Nive“. V poslednjih petih letih, ki jih je preživel zaradi bolehnosti večinoma na Krimu, pa je odstopil Čehov beletrist mesto Čehovu dramatik. Najbolj znane so njegove drame „Ivanov“, „Utva“, „Stric Vanja“ in „Tri sestre“. „Črešnjev vrt“ je zadnja njegova drama; njena premiera je bila na „Umetniškem gledališču“ v Moskvi 30. jan. 1904. (Gl. „Slovana“ 1904. zv. IV.) S to tendenčno dramo je dosegel Čehov uprav velikanski uspeh; našel za oder novih izražanj, novih form. Čehov navadno ni podajal krepkih obrazov, močnih tipov, velikih junakov; vendar je v majhnih ljudeh in prizorih slikal pravo pristno rusko življenje, ki ga je poznal do dna. Pripovedoval je povsem vsakdanje dogodke s povsem navadnimi besedami, toda tako intimno, kakor bi govoril o samem sebi. Bil je fin psiholog, eleganten stilist, pogumen resnicoljub, nežen slikar detajlov in duševnih procesov, oster opazovalec pojavov narave ter izboren karakterizator. Pesni-

mist in melanholik po naravi, je znal prepoznati vedno svoja dela z ironijo, s satiro in trpkim humorom. Kot črtičar zavzema poleg Maupassanta prvo mesto v moderni beletristiki. Rusko uradništvo in ruska soldatesta sta imela v Čehovu oster, a vedno pravičen bič; degenerirana ruska aristokracija in brezdomovinska plutokracija pa strogega sodnika. Bil je tovariš M. Gorkega ter do neke meje udan somišljenik Leva Tolstega, ki ga je mnogo let vzdobujal kot očetovski prijatelj. Pokopali so ga v Moskvi.

M. G.

Francesco Petrarca. 20. julija t. l. je bilo 600 let, odkar se je rodil veliki italijanski poet in humanist Petrarca v Arezzu kot sin pravnika. Študiral je v Montpellieru in v Bologni jura ter se posvetil potem docela klasičnem. Stopil je v duhovniški stan in prejel celó nižje blagoslove, kar ga pa ni oviralo, da bi ne bil živel na papeževem dvoru prav posvetno in razkošno. Kot poet je dosegel Petrarca najvišje časti. O Velikonoči l. 1341. je bil na rimskem kapitolu venčan z zlatim lovorjevim vencem, kar se je zgodilo prvič, odkar je bila razpadla starorimska država. Petrarka, učenec in tovariš Dantejev ter prijatelj Boccaccia, je bil predvsem učnjak, klasičen filolog, estetik, filozof in linguist; vendar si je priboril trajno literarno slavo le s svojimi soneti in kanconami. Pesnil je v latinščini ter napisal bukolika in ekloge, ki so po svoji poetičnosti in obliki enakovredne Virgilovim; njegovega epa „Africa“ junak je Scipio Africanus, snov pa druga punska vojna, in končno je zložil tri knjige „Epistol“, filozofično poetičnih pisem. Vsa ta latinska dela so večinoma pozabljeni in imajo vrednost le še za literarnega zgodovinarja in jezikoslovca. Nesmrtni pa so njegovi soneti in njegove kancone, ki jih je spesnil v klasični italijanščini. Petrarka je bil aristokratski poet, čegar geslo je bilo „Odi profanum vulgus“, umetnik finega okusa, rafinirane tehnike in elegantnega sloga. Zato ni bil nikdar popularen, nikdar pristopen širšim slojem. Svojo ljubezen do Laure, bajé soproge Huga de Sada, je opeval v čuvstvapolnih, nežnih erotičnih pesmih, ki so izšle v zbirki „Rime.“ Leto dni pred svojo smrtjo je dovršil po vzoru Dantejeve „Divinae comoediae“ alegorično-moralčno pesem „Trionfi“, ki jo je cenil sam najvišje, ki pa je danes že docela pozabljena. Umrl je 19. julija 1374. v vasi Argua pri Padovi, slaven in znan po vsej Evropi. . . . Naš Prešeren, velik čestilec Petrarka, mu je postavil spomenik tudi v svojih poezijah. Platonska, vendar strastna ljubezen Prešerna do Julije je bila dokaj slična ljubezni Petrarka do Laure; zato poje Prešeren v svojem sonetu:

„ . . . In tam (v raji) na tehtnico svet'ga Mihela
s Petrarkom d'jala sva sonete svoje,
visoka moja skled'ca je zletela.
Prid'jala čednosti sva nje in tvoje (Julije)
vsak svojim pesmam, in skudela
njegà bilà ni niž' od skled'ce moje.“

A kakor je bila Prešernova in Petrarkova ljubezen na tehtnici sv. Mihela enako teška, prav tako je bila enako nesrečna in brezupna, brezuspešna.

Voltaire pa je rekel o Petrarku: „Ako bi bil manje ljubil, bi bil manje slaven.“ Prav to velja tudi o našem Prešernu!

v. r.

George Sand. Francoski narod je praznoval 100letnico rojstva po vsem omikanem svetu slavne pisateljice Sandove ter je odkril pravkar njen spomenik v luksenburškem parku. Amandina Lucija Avrora Dupinova (G. Sand je njen psevdonim) se je rodila dne 5. julija 1804 v Parizu. V svojih mladih letih, ki jih je preživela pri svoji babici v Nonhantu,

je bila živo, dà, neugnano, divje dekle. Njeno burno življenje ji je končno onemogočilo živeti v Nonhantu in zato je prodala po babici podedovano veliko posestvo ter se preselila k materi v Pariz. L. 1822. se je poročila s plitkim in brutalnim baronom Kazimirjem Dudevantom, ali v zakonu ni dosegla zaželjene mirne sreče. Tako ga je kmalu zapustila. Nato je zanj prišla pravcata „Sturm- und Drangperiode“. Zagledala se je v pisatelja Julesa Sandeaua. Pri njem so se shajali odlični francoski pisatelji in umetniki in ondi je v njej tudi vzplamtelo veselje do pisateljstva. Bila je že takrat pristna emancipiranka; v moški obleki se je udeleževala vsakovrstnega pariškega ponočnjaštva. Imela je več ljubimcev, med katerimi sta najznanejša Alfred de Musset in Chopin. Ali tako silen duh ne propade; Sandova je šla na potovanje po Nemčiji in v Benetke ter se je vrnila v Pariz, kjer je živela literaturi in ljubezni. Konec svojih let pa je preživela v Nonhantu, deléč svojo dobroto med svoje vnuke in reveže, ter je umrla dne 7. julija l. 1876. Spisala je veliko število nekdanj svetovnoznanih romanov, prijavila je svoje pester potopise in brezobzirno odkritosrčne spomine, v časnike je napisala dokaj izbornih političnih člankov, pozkusila se je tudi v drami, a tu ne s posebnim uspehom. Danes je dokaj pozabljena. Njeni romani so pisani z močnim temperamentom, romantičnobujno fantazijo in s patosom; tendenca njenih del je večkrat socialistična. Njeno sliko iz 26. leta je kupil bruseljski muzej za 30.000 frankov. Obilni kodrasti lasje kontrastujejo na njem z belo poltjo obraza in rdečimi lici. Poteze so sanjarsko pohotne; tih, miren pogled rjavega srnjega očesa spominja Psihe. Mladostno svežost si je ohranila Sandova vzlic burnemu življenju do pozne starosti. Sandovo so dvigali s svojo hvalo do neba, a jo tudi psovali kakor vlačugo. Vsi pa so pretiravali, kajti bila je vzlic vsemu velika umetnica sicer rahle morale, a plemenitega srca.

Z.

„Zlata Praha“, ilustrovani praški tednik, prinaša opetovano članke o naši domovini ter piše zlasti mnogo o Gorenjski, Bledu in okolici, o Jezerskem, o Triglavskem pogorju i. dr. ter objavlja mnogoštevilne lepe fotografije iz teh krajev. Tako si je pridobila „Zlata Praha“ za slovenske kraje velike zasluge, ker je privabila s svojimi izbornimi članki mnogo českih turistov v naše planine in slovenska letovišča. Bodi ji za to iskrena hvala!

GLEDALIŠČE IN GLASBA.

Slovensko gledališče. Poleg engagementov opernega in dramskega osebja je odboru „Dramatičnega društva“ med počitnicami glavna skrb nabava novega repertoarja in potrebne garderobe. Repertoar bodoče sezone bo obsegal poleg del klasikov Shakespearja in Schillerja tudi drame H. Ibsena, L. Tolstega, M. Halbeja, M. Gorkega, V. Sarduna, G. Hauptmanna, F. A. Šuberta, A. Bozděcha, G. Preisove, Ganghoferja, Donaya, Hennequina, Bilhauda i. dr.; opero bodo zastopali Smetana, Glinka, Wagner, Meyerbeer in Rossini; opereto Millöcker. Odbor poskrbi tudi za polnitev garderobe, rekvizitov in dekoracij. Nanovo so bili v poslednjem mesecu angaževani: gosp. Adolf Dobrovólný, režiser, gdč. Ruža Noskova, naivka in gdč. Ema Kučerova, zborovoditeljica.

33 mešanih in moških zborov. Uredil Matej Hubad. Izdala Glasbena Matica v Ljubljani. Za društveno leto 1902/1903 je izdala Matica lep zvezek zborov, starih in novih. Novi zbori postanejo s tem širšemu občinstvu znani, stari se

pa iznova oživé in ohranijo bodočnosti v tisku. Že po uvrščenju se delé zbori v 16 mešanih in 17 moških. Od mešanih zborov je 10 originalnih, ostalih šest so harmonizacije narodnih pesmi, dočim so moški zbori vseskozi izvrne kompozicije. Med originalnimi mešani zbori zavzema po številu prvo mesto Anton Lajovic s šestorico pesmi za peteroglasen mešan zbor. V zadnjem času je bila že večkrat prilika, pisati o tem skladatelju. Tudi pri teh zborih, ki kažejo izvrno invencijo in moderno sestavo, se veselimo iznova mladega talenta, ki nam obeta še dosti krasnih del. Med ostalimi štirimi zbori tega oddelka so tri že znane domače skladbe Antona Försterja, dr. Benjamina Ipavca in Antona Nedveda ter ena ruska „Dve roži“ Cezarja Kjuja. Med harmonizacijami narodnih pesmi zavzemajo večino Stjevana St. Mokranjca štiri rukoveti krasnih srbskih narodnih pesmi. Po potpurijevem načinu so tu zvezane narodne pesmi, kar ima v prvi vrsti namen tvoriti zabavne točke kakega vrtnega koncerta. Naš domačin Oskar Dev ima tu harmonizirano „Meglico“, Rus Liadov pa rusko narodno v izvornem besedilu. Med 17 moškimi zbori je tudi zastopan Rus P. Križkovskiz „Utopljenko“. Dalje imamo tu tri hrvaške zборе Vilka Novaka in Iv. pl. Zajca; vse druge skladbe so pa delo domačinov, starih naših znancev. Zastopani so tu Fleišman, Anton Hajdrich, Lud. Hudovernik, dr. Benjamin in dr. Gustav Ipavec, Vinko Krek, Anton Svetek in H. V. Vogrič. Zbirka je zelo zanimiva in ima to dobro lastnost, da prinaša vsakemu nekaj. Najstrožji muzik kakor tudi le uživajoči lajki dobita tu sad po svojem okusu, vsled česar jim postane zbirka priljubljena in simpatična.

r. v.

Novi akordi. Zbornik za vokalno in instrumentalno glasbo. Urejuje dr. Gojmir Krek. Založništvo L. Schwentner v Ljubljani. IV. letnik. Št. 1. Vsebina: Emil Adamič: „Spominski list“ za klavir. — Anton Förster: „V brezupnosti“ za moški zbor. — Josip Procházka, „Japonski motiv“ za en glas in klavir. — Dr. Gojmir Krek: „Melodija“ za klavir četveroročno. — Emil Adamič: „Prišla je jesenska noč“ za mešan zbor. — Rafael Zupanec: „Milka“, koračnica za klavir. — Cena „N. A.“ na leto 8 K; posamezni zvezki po 2 K. — S tem se začne IV. letnik. Ako se vzdrži v naših razmerah tak list 4 leta, je to naravnost veselo znamenje, da se tudi muzikalni okus občinstva dviga in čisti. V III. letniku so priobčili svoje skladbe sledeči gg.: Adamič Emil (8 pies), Albin Srečko (3), Dugan Franjo (3), Förster Anton (1), Gerbič Fran (1), Hoffmeister Karel (1), Ipavic Gustav dr. (1), Junek Julij (1), Krek Gojmir dr. (3), Lajovic Anton (3), Novak Vilko (1), Parma Viktor (1), Procházka Josip (4), Savin Risto (3) in Schwab Anton dr. (1). Imena sodelovalcev so hkratu izpričevalo o kvaliteti časopisa. Uredništvo stremi za tem, da priobčuje skladbe najrazličnejšega značaja (za klavir dvoročno, za 1 glas in klavir, za 2 glasova in klavir, za gosli in klavir, za mešan zbor a capella, za mešan zbor in klavir, za moški zbor, za moški zbor z baritonskim solom, za 3 ženske glasove in klavir ter orglje) in različnih skladateljev. Monotonije torej v „N. A.“ ni; vsakdo dobi v vsakem zvezku nekaj zase. Želimo pa, da bi se poslej priobčevale skladbe še drugih slovenskih skladateljev ter da bi se oziralo uredništvo zlasti na koncertne potrebe naših društev, ki si želé pevnih zborov brez iskanosti in prisiljenosti. Tudi par efektnih patriotskih zborov za narodne slavnosti bi si želeli, da nam ne bo treba poslušati pri vsaki priliki večno istega „Jadranskega morja“ in „Jaz sem Slovan“. Tudi praktične umetnosti nam je treba. Podjetju bode taka praktičnost gotovo le na korist! „N. A.“

so naš edini umetniški zbornik za vokalno in instrumentalno glasbo izborne vsebine, veleokusne, moderne opreme in izredno nizke cene; zato je ne le dolžnost vseh glasbenih društev in muzikalnih Slovencev, da zbornik izdatno podpirajo, nego tudi da ga vzdržijo sebi na korist in slovenski literaturi v čast!

Srbska narodna opera. V dvornem gledališču v Belemgradu so pred kratkim uprizorili prvo srbsko enodejansko narodno opero „Na uranku“, ki jo je uglasbil vojaški kapelnik Saša Vinicki.

Nova češka opera. Vojtěch Mádlo, glasbeni skladatelj in član orkestra „Nár. divadla“, je dobil od „Češke Akademije“ nagrado 400 K, da dovrši v kratkem svojo opero: „Královniny diamanty“.

Manon, opera v 4 dejanjih in 6 slikah. — I. Massenet, komponist te opere, je na Francoskem jako priljubljen in „Manon“ je njegova najslavnejša opera in spada sploh med znamenite prikazni na polju operne literature. Kot markanten izraz francoskega življa zasluži zanimanje pri vsakem kulturnem narodu, ki zasleduje kulturno gibanje pri drugih narodih. — Ta in oni pač opero že pozna; saj se je že pred dobrimi 10 leti pela tudi po nekaterih izvenfrancoskih odrih, ali „popularna“ le ni postala kakor Wagnerjeve, Verdijske, Smetanove. In vendar je vredna vse pozornosti; v njej so arije, ki bi lahko prestopile med ljudstvo, četudi ne tako kakor n. pr. nekatere vloške iz „Prodane neveste“, na katero spominja — to pripominjam mimogrede — marsikateri njen motiv.

Nedavno so se listi iznova bavili kritično s to opero. Zakaj? Ker se je v mesecu decembru večkrat zaporedoma pela v berlinski kraljevi operi, ki tega dela doslej ni bila sprejela v svoj repertoar. S tem je dosegla opera veliko zmago, ki pomeni zanjo obenem drug velik dobiček: glavno moško ulogo je bil namreč prevzel naš rojak Fran Naval-Pogačnik kot gost. Zlasti njemu se je zahvaliti, da je bilo gledališče večer za večerom razprodano. Ker je opera tako postala nekako aktualna in ker bi se pač dalo ž njo poskusiti tudi na našem odru, naj se ozremo na kratko na njo.

Snov je vzeta iz slavnega francoskega romana „Histoire du Chevaliers des Grieux et de Manon Lescaut“, ki je izšel prvikrat l. 1731. in čita se še dandanašji (nemški prevod v „Univers-Bibl.“). Spisal ga je plodoviti pisatelj A. F. Prevost d' Exiles (živel od l. 1697—1763). Roman opisuje baje dogodek iz njegovega burnega življenja: bil je jezuit, vojak, benediktinec itd. — Glavne osebe so v operi slikane s tako blestecim poetičnim sijajem, da se prikrije vse, kar bi bilo kočljivo.

Prvo pozorišče v operi je poštarjeva gostilna v Amiensu. Tja se je pripeljala Manon, ki je na potu v samostan, kamor so jo poslali starši, ker je preveč lahkomisljena. Tu se snide in vzljubi s chevalierjem des Grieux in beži ž njim v Pariz. Tiho življenje ljubezni živita v velikem mestu; des Grieux se baš pripravlja, da bi se poročil ž njo, kar ga da odvesti njegov oče siloma od nje. Manon pa pristane k nekemu bogatašu, ki jo je že prej vabil v življenje, češ, da bo tam kraljevala s svojo lepoto. Manon se utopi v razkošje; ali njeno srce je prazno in jo sili k zvestemu ljubimcu, o katerem ne ve, kje je. Z nedosežno ljubkostjo mu poje pozneje:

„Glej, jaz sem tičica, ki je zbežala,
boječ se, da ujeta bi ostala;
a v tihí noči k tebi vrača se
in trka ti na okence...“

Pri neki veselici izve, da hoče des Grieux postati abbé. Zdaj se otrese Manon svojih občudovalcev in stopi pred njega nepričakovano. Najdramatičnejši prizor! Des Grieux se je v srcu že odpovedal svetu, žel je za to očetovo zasmehovanje — zdaj stoji pred njim zopet ona, krasna in udana le njemu... Ni hotelo ponehati ploskanje v berlinski dvorni operi, ko se je končal ta prizor. Tu je pokazal Naval-Pogačnik, kaj zna! Zaljubljenca pobegneta. Ko nastopita zopet, imata za seboj življenje polno slasti, ali polno izgube denarja. „Živeti, lepa biti, najlepša — za te!“ to je Manonino geslo; ali denarja ni! On se da zapeljati k igri, priigra veliko svoto, ali neki ljubosumen razkošnež obtoži oba goljufije. Z razbojniki odpeljejo Manon v prognanstvo; tega ženska ne prenese. Des Grieux jo reši med potom, ali ljubica mu umrje v njegovih rokah, priznavši svoje napake in v pretresljivih besedah ga proseč odpusčenja.

Godba ni velikansko heroično delo, sestavljeno je iz muzikalnega drobiža; ali ta sestava je virtuozna, z vso spretnostjo umerjena tako, da učinkuje kar najbolje; iskri se raznih motivov in motivčkov, eden nas boža, drugi vznemirja, pa nobeden predolgo — francoski esprit! Nad vso opero se razprostira razkošje, ovenčano z neprisiljeno sentimentalnostjo, nad vsem pa sije ona nedolžnost — ne najdem točnejšega izraza — nedolžnost, ki greši, ne da bi vedela za to.

Berolin.

Dr. Jos. Tominšek.

UMETNOST.

Umetniško društvo „Vesna“ priredi v Mestnem domu v Ljubljani od 15. sept. do 15. okt. t. l. vse stroke upodablajoče umetnosti obsežajočo razstavo. Isto društvo v družbi drugih slovenskih slikarjev in kiparjev se udeleži jugoslovanske umetniške razstave v Belemgradu.

Šolska razstava c. kr. umetno-obrtno strokovne šole v Ljubljani se je priredila koncem pravkar prošlega šolskega leta. Ta zavod obsega štiri glavne oddelke, ki vsi so bili zastopani na tej zanimivi razstavi. Prvi oddelek je dnevna šola za obdelovanje lesa s strokovnimi pododdelki za stavbo in pohištveno mizarstvo, strugarstvo, rezbarstvo, kiparstvo in pletarstvo. Vse te stroke so bile bogato zastopane z objekti, ki so bili deloma res umetniško izvršeni. Videl si tu pohištva v najmodernejšemu slogu z enostavno, a vsekakor lepo obliko, katerej pripomore okusno izbrana barva dotične namake do elegantnega vtiska. Strugarji in rezbarji so razstavili praktične in dekorativne objekte, ki so se odlikovali po svoji dovršenosti v delu. Živo naravo v trdi snovi si tu lahko ogledal v izdelkih kiparjev, ki jim priznavamo, da so se temeljito priučili glavnemu svojstvu modelerja: pravilnemu opazovanju narave. Po vsej razstavi se ti je pa nudila prilika, odpočiti se v spletenih sedežih nove oblike ter si ob tej priliki ogledati še razne košarice in druge uporabne stvari — delo spretnih rok pletarjev. Drugi oddelek zavoda, dnevna šola za umetno vezenje in čipkarstvo, je nudil mnogo zanimivega za dame. Bila so tu razstavljena ženska ročna dela, izvršena v raznih tehnikah, tako vezenje na platnu, umetno vezenje v barvah, Holbeinovo vezenje, šivanje čipk, tvezno delo, japonsko vezenje na prozorni podlagi, aplikacije i. dr. Vse je kazalo spretnost ženskih rok in okus izdelovalk. Oba ta dva glavna oddelka se seveda mnogo bavita z risanjem in sicer tako s prostoročnim, ki naj goji okus za lepe oblike in primerno sestavo barv, kakor tudi s tehničnim risanjem, ki ga rabijo obrtniki za izdelavo tehniško in artistiško pravilnih načrtov svojih proizvodov. Vse stene

in mnogo miz je bilo okrašeno po prostoročnih in strokovnih risarijah, ki so se povsem odlikovale po finem okusu in eksaktni, spretni izvršbi. V poduku prostoročnega risanja se vrši pravkar preobrat v tem smislu, da ne riše učenec nič več po risanih ali modeliranih predlogah, marveč vseskozi le po naravi. Tako se uči pravilno obrazovati naravo v njih oblikah in barvah. Narava pa naj mu da zopet pogon do iznajdbe novih oblik, prirojenih primerno dotičnemu obrtnemu proizvodu. Poduku v risanju sta tudi namenjena ostala dva glavna oddelka te šole, to sta kot tretji oddelek javna risarska šola za mojstre in pomočnike ter četrti oddelek, javna risarska šola za deklice. Ta dva oddelka sta namenjena širšemu občinstvu, ki se hoče izvežbati v risanju. Prvi oddelek je bil zastopan po tehniško pravih strokovnih risbah, drugi pa po študijah, po naravi, ki so kazale o talentu dotičnih dam. Razstava je pojasnila občinstvu, kako uspešno deluje zavod o izobrazbi obrtnega naraščaja in kako velikega pomena je taka šola za razvoj obrti. Šola stopa po modernih potih ter je tedaj napredna. Tam pa, kjer je napredek, je tudi zajamčen uspeh. Ljubljansko občinstvo se je za razstavo zelo zanimalo in je posečalo mnogoštevilno; želimo le, da bi naši javni faktorji in zlasti gospodje državni poslanci našli več zanimanja za ta zavod ter kmalo poskrbeli za to, da dobimo v Ljubljano obrtno šolo. Kakor vpliva sedanja strokovna šola blagodejno na obrti za obdelovanje lesa, tako plodonosen bo vpliv obrtne šole potem na vse obrti sploh. V drugih deželah, zlasti na Češkem, vedo dobro ceniti vpliv obrtnih šol na razvoj industrije, zato se tudi ustanavljajo taki zavodi v velkem številu. Tako bodi tudi na Kranjskem! Merodajni faktorji, ki se posvetijo takemu delu, si zaslužijo venec hvale, saj bo njih delo v blagor in korist vse dežele in vsega naroda!

V. r.

Jugoslovansko društvo v Monakovem. Pod predsedstvom našega rojaka, slavnega slikarja in učitelja slikarstva, g. prof. Antona viteza Žbeta se je osnovalo v Monakovem društvo „Hrvatska“, čegar člani so hrvatski in slovenski dijaki, obrtniki in delavci. Društvo goji glasbo (tamburanje) in petje ter ima svoje seje in sestanke v kavarni „Stefanie“ (Amalienstrasse 14). Srbi imajo zase posebno društvo „Srbadija.“

RAZNOTEROSTI.

Lev grof Tolstoj. Dne 12. jul. t. l. je bil v Tuli pri Levu grofu Tolstem prvi Slovenec, naš sodelavec, gospod Bogumil Vošnjak. Grof Tolstoj je govoril z g. Vošnjakom skoraj polduro o raznih stvareh; njegova izvajanja so bila seveda velezanimiva ter si jih je g. Vošnjak zabeležil. Vošnjak nam je sporočil: „Lev Nikolajevič se dobro počuti, je čil in boder, dasi nekoliko upognjen.“ Daljšo študijo s svojega potovanja nam je obljubil poslati g. Vošnjak, ko se vrne v svojo domovino.

Kongres ženske svetovne zveze v Berlinu. O tem velepomembnem kongresu, ki je zanimal od 8.—18. junija t. l. ves kulturni svet, o katerem so pisali najuglednejši nemški, francoski, angleški, ameriški, nordijski i. dr. časniki dan na dan dolge članke in feljtone, o tem mednarodnem shodu ženstva vseh stanov nam ni povedalo naše slovensko časopisje ničesar. Zato je smatral „Slovana“ za svojo dolžnost, da seznani svoje čitatelje vsaj nekoliko s to svetovno žensko zvezo, ki se poteza — ne glede na narodnost, vero in različne stranke — za socialni razvoj, duševni procvit in za pravice ženstva sploh. Na internacionalnem „Councilu of Women“ je bila tudi razstava slik in fotografij onih žensk, ki so

delovale mnogo in uspešno za probujo ženstva. Med temi slikami je bil videti tudi portret Slovenke, Franje dr. Tavčarjeve, ustanoviteljice in predsednice „Splošnega slovenskega žen. društva“ v Ljubljani. — Tudi predsednica avstrijske žen. zveze, prezaslužna gospa Mariana Hainisch, je omenila v svojem predavanju v Berlinu „Splošno slovensko žensko društvo“, češ da „so mu na čelu visoko inteligentne žene!“ Edini zastopnik Slovencev na tem izredno sijajnem kongresu je bil naš dopisnik, dr. Marijan Paulus.

NAŠE SLIKE.

Vlaho Bukovac: V snu. (Tribarvni tisk. — Umet. priloga.) Najslavnejši jugoslovanski slikar je Bukovac, sedaj profesor na praški umetniški akademiji. Slika „V snu“ ga kaže zopet mojstra koloristike in risbe, hkratu pa portretistike. Speča dama je namreč umetnikova soproga. — **Hugo Charlemont: Na planinah.** (Umet. priloga.) Krasna partija iz naših planin! — **Ljubljana v XVIII. veku.** Po risbi, ki visi v pisarni mag. tajnika g. E. Laha. — **Franz Robba: Cesar Karel VI. (Kip.) — Mestni trg z rotovžem in s stolno cerkvijo l. 1564.** Edina slika, ki kaže velikanski napredek Ljubljane od XVI. veka doslej. — **Velikonočna procesija v Ljubljani 21. aprila 1821.** Reprodukcijske slike v predsobi županove pisarne. Sliko je našel slučajno v nekem dunajskem antikvarijatu g. dr. D. Majaron. — **Hugo Charlemont: Vrt v Opatiji.** Charlemont, član monakovske secesije, je naslikal že mnogo krasnih partij jugoslovanskih krajev. Prinesemo jih še več. — **Ivana Kobličeva: J. J. Strossmayer,** jugoslovanski mecen in veliki prijatelj Slovencev. Slika visi v Mestnem domu. — **Lady M. Aberdeen,** soproga irskega podkralja, predsednica svetovne zveze mednarodnih ženskih društev, prvoboriteljica za večje socialne in politične pravice ženstva. — **Princesinja Haire ben Aiad,** soproga turškega aristokrata, začetnica boja turških dam proti haremu in za svobodo Turkinj. — **S. Magolič: Ljubljanski Sokol (1863—1904.)** Risba, ki je bila podlaga jubilejne razglednice. — **Dr. Ivan Tavčar,** starosta ljublj. Sokola. — **Dr. Viktor Murnik,** načelnik Sokolov telovadcev, vodja javne in tekmovalne telovadbe dne 18. jul. ter urednik „Slovenskega Sokola“. — **Ga. Franja dr. Tavčarjeva,** predsednica ženskega telovadnega društva in načelnica damskega odbora za javno ljudsko slavnost dne 18. jul. — **Proste vaje slovanskih Sokolov.** Po veliki fotografiji g. Dav. Rovška, ki izvršuje krasne slike po naročilu à 5 K. — **Kavalkada. — Sprevod Sokolstva pred ljubljanskim magistratom.** (Po fotografiji J. Kotarja.) — **Dr. Josip Kušar,** načelnik sokolske kavalkade.

Corrigendum. V zadnjem zvezku „Slovana“ je v notici „Národní divadlo v Brnu“ pomota. Praga namerava dati kot kraljevski dar sestrski Moravi 200.000 K, ne pa 20.000 K.

Opomba: Zaradi mnogoštevilnih ilustracij smo morali odložiti nadaljevanje: romana „Nada“ in dr. Jos. Vošnjakovega članka za prihodnjič.